

LITURGIJSKO-PASTORALNI LIST

ŽIVO VIRELO

Hrvatski institut za liturgijski pastoral pri Hrvatskoj biskupskoj konferenciji • GOD. XL • CIJENA: 2 €

ŠUTNJA

od 1. studenoga do 3. prosinca

LITURGIJSKO - PASTORALNI LIST

Živo vrelo

Nepoznati autor, Sveti Ivan Nepomuk,
XVIII. / XIX. st.

God. XL. (2023.)

Liturgijsko-pastoralni list
za promicanje liturgijske obnove

Glavni i odgovorni urednik:
Mario Kopjar

Uredničko vijeće:
Mario Kopjar, Zvonko Pažin,
Ivica Raguž, Milan Dančuo,
Ivan Bingula

Predsjednik uredničkog vijeća:
mons. Zdenko Križić

Uredništvo:
Mario Kopjar, Vječna Tadić Stepinac

Grafička priprema:
Siniša Kolar, HILP

Izdavač i nakladnik:
Hrvatski institut za liturgijski pastoral
pri Hrvatskoj biskupskoj konferenciji
Ksaverska cesta 12a
10000 ZAGREB

Telefon: 01 5635 050
e-mail: hilp@hilp.hr
www.hilp.hr

Tisak:
Grafika Markulin, Lukavec

ISSN 1331-2170 – UDK 282

UREDNIKOVA RIJEČ

Šutnja

1

NAŠA TEMA: ŠUTNJA

Ivica Raguž: O čekiću šutnje

2

Mladen Horvat: Šutnja

8

Hrvoje Zovko: Šutnja u euharistiji

kao način aktivne participacije

13

OTAJSTVO I ZBILJA

Biblijsko-teološka razmišljanja:

D. Pezer, T. Hačko, I. Benaković, I. Bodrožić, M. Dančuo

Svi Sveti

20

Trideset i prva nedjelja kroz godinu

24

Trideset i druga nedjelja kroz godinu

28

Trideset i treća nedjelja kroz godinu

32

Krist Kralj

36

U DUHU I ISTINI

Glazbeni prilog: Svjetlost vječna

40

Šutnja

U bogatstvu ljudskog izražavanja postoje razni načini s kojima se svakodnevno susrećemo i koristimo ih u komunikaciji. Na sceni života, na koju se penjemo svaki dan, svatko od nas predstavlja ono što živi pred publikom sredine u kojoj se krećemo i kojoj pripadamo. Tu se najčešće služimo govorom koji nam kroz širinu usvojenog rječnika otvara mnoge mogućnosti izričaja proživljenog, no i on sa svojim manjkavostima nije najidealniji i najbliži put komunikacije sa svijetom koji nas okružuje, i nas samih sa svojom osobnošću. Naime, svaki govor ima svoju dimenziju glasnoće, boje, trajanja, vibracije te na taj način ponekad može predstavljati i neke nedinamičke smetnje i biti opterećujući. Sjetimo se kako je samo teško slušati i razumjeti istovremeno dva razgovora. Ispreplitanje zvukova glasova priječi jasnoću izgovorenog, stoga je prirodno da se poslušava ono što nam se govori, a ne da se upada svojim govorom u tuđi, što pak dovodi do zbunjenosti i neshvaćanja izgovorenog. Pojedinaac razumije samo sebe, a ne čuje drugog.

Zar se to ne događa i na našim liturgijskim slavljinama? Često se u liturgijskim slavljinama koriste trenutki predviđeni za šutnju kako bi se izrekle neke misli koje ispadaju kao dodatci homilijama ili se produže neki glazbeni sadržaji koji od liturgijskog slavlja čine koncerte. Tu smo si važniji od Božjega glasa. Život nije samo dominacija govorenja, nego i slušanja, a za slušanje je potrebna šutnja. Glas koji nam govori iz dubine našeg postojanja dolazi iz prostora tišine. Prezasićenost neprestanog govora ne daje mogućnost funkcije normalnog života u nama samima jer ne čujemo sebe, a da bismo čuli sami sebe, potrebna je šutnja. Ona u stvorenom prostoru tišine, kontroliranom dinamikom usklađeno djeluje u primanju (slušanju) i razumijevanju izgovorenih riječi. »Tko ne zna šutjeti, čini sa svojim životom ono što bi učinio netko tko je htio samo izdahnuti, a ne udahnuti.« (Romano G., *Virtù*, Brescia, Morcelliana, 1972.). Svaki oblik liturgijskog života, ispravno shvaćen, proizlazi upravo iz šutnje.

Upućivanja na šutnju, koja se nalaze u prethodnim napomenama liturgijskih knjiga ili u rubrikama, služe očuvanju njezina značenja unutar slavlja, gdje su neizbježna popuštanja usredotočenosti i pažnje, kako pojedinaca tako i prisutne zajednice na liturgijskom slavlju. No, poticaji na šutnju ne služe isključivo da bi se stvorila »klima« i olakšala koncentracija ili pozornost, kako bi se što bolje izveo obredni slijed ili kako bi se intenzivnije doživio neki drugi trenutak slavlja, nego nas oni kroz aktivno udioništvo u liturgijskim slavljinama pozivaju na sabranost i otvorenost prema otajstvu otkupljenja te tako pomažu da se otvorimo iskustvu zajedništva djelatnog Duha. Oslobodimo prostor glasu Božjeg djelovanja kroz šutnju radosti srca koje ga slavi.

Urednik

O čekiću šutnje

IVICA RAGUŽ

[...] za nas kršćane šutnja je hrana bez koje ne možemo živjeti, jer se povlačimo u potpunu šutnju kako bismo u šutnji mogli čuti ne samo čekić Duha Svetoga, nego kako bismo mogli čuti jedan jedini glas, a to je glas našega Zaručnika, Isusa Krista.

1. »Hram je građen od kamena koji je već u kamenolomu bio oklesan, tako da se za gradnje nije čuo ni čekić ni dlijeto ni ikakvo željezno oruđe.« (1Kr 6,7) E da, nema gradnje duhovnoga hrama naše duše bez šutnje. Duh Sveti, koji djeluje čekićem šutnje, ne može graditi duhovni hram naše duše, ako nismo u šutnji. Šutnja je povlačenje iz bučnih čekića ovoga svijeta, a to su čekići zabave, galame, druženja, šala, pošalica. Ona je povlačenje i od svih ljudi, odlaženje u potpunu samoću šutnje i tišine, da čekić Duha Svetoga može djelovati. Dakle, za nas kršćane šutnja je hrana bez koje ne možemo živjeti, jer se povlačimo u potpunu šutnju kako bismo u šutnji mogli čuti ne samo čekić Duha Svetoga, nego kako bismo mogli čuti jedan jedini glas, a to je glas našega Zaručnika, Isusa Krista. Zato je naša šutnja vičuća šutnja (*silentium clamans*), šutnja u kojoj odjekuje jedan jedini udarac, udarac čekića Duha Svetoga koji u nama kleše krjeposti. Vičuća je naša šutnja jer je ona prekinuta jednim jedinim glasom, a to je glas Isusa Krista. Dokle god se ne povučemo potpuno u takvu šutnju, ne ćemo moći čuti jedan jedini Glas, Glas Isusa Krista. Dakle, ne povlačimo se u šutnju da šutimo, ne povlačimo se u šutnju da slušamo sebe, ne povlačimo se u šutnju da slušamo neke druge čekiće, neke druge glasove koji nisu glas Isusa Krista. Ne. Povlačimo se u šutnju jedino stoga da bismo slušali, napeto, da bismo čuli taj divni glas, glas Isusa Krista: »Ali je Gospodin u svojem svetom hramu: nek' zemlja sva zašuti pred njim!« (Hab 2,20) A Isusov glas slušamo u njegovu »hramu« šutnje, u glasu Svetoga pisma, u glasovima života i spisa svetaca, ali i u nježnim glasovima kojima nam tiho šapće u dubini naše duše. Nažalost, ljubitelji ovoga svijeta žele bučne riječi, žele moć. Zato odbacuju »mirne tekućice« Božjih riječi koje iziskuju poniznost, nemoć šutnje: »Jer narod ovaj odbacuje mirne tekućice Šiloaha, a dršće pred Rasonom i pred sinom Remalijinim.« (Iz 8,6)

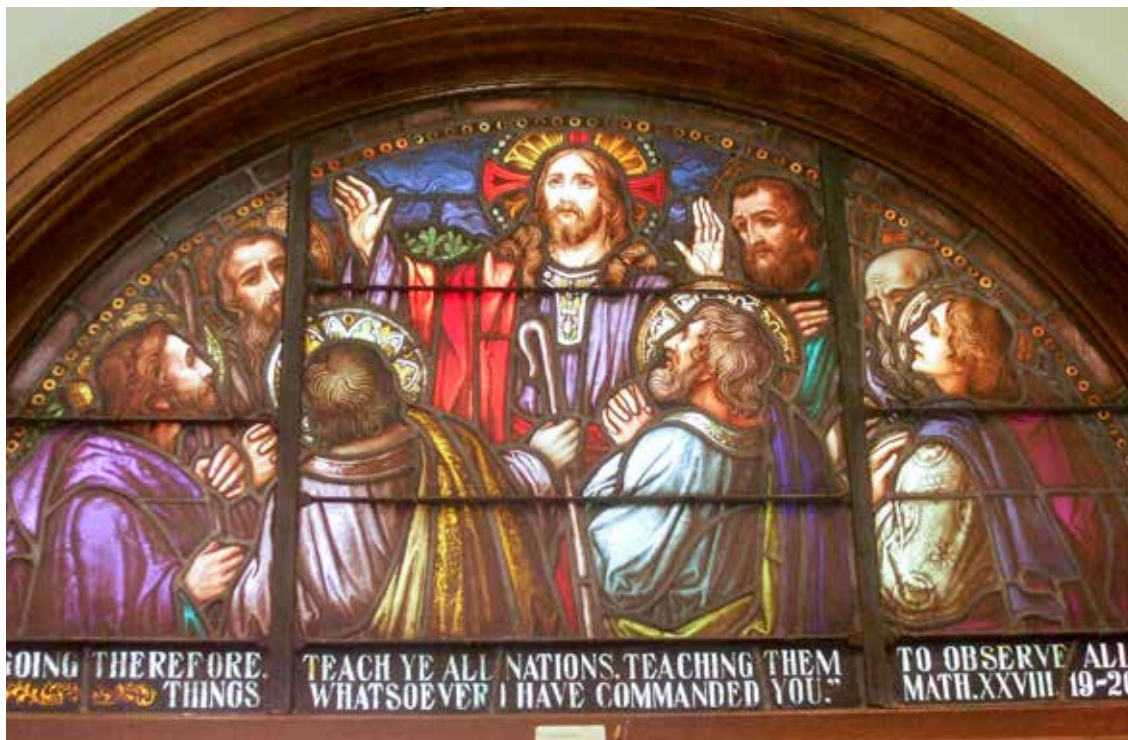
2. Budući da ljube takvu šutnju, kršćani su po svojoj naravi šutljivi. Čemu uopće govoriti spram same božanske Riječi koja govori? Sjajno to izriče sv. Krizolog: »Tko vidi ono najveće, nema ni najmanje potrebe govoriti« – *si tacet minima cum videt maxima*. U tim je mislima sve rečeno o šutnji. Šuti, dakle, samo

onaj tko je susreo Najvećega, Boga, Isusa Krista. I zaista, ne postoji tada nikakva potreba da govoriš. Postaješ odjednom šutljiv, spor u govoru, brz u slušanju (*Jak 1,19*). Zapravo, jedino što čovjeka može ušutkati jest glas najveće ljubavi, a to je glas božanske Riječi koja je u Isusu Kristu postala glasom i odjeknula najvećom ljubavlju. Dokle god čovjek ne dopusti i ne poželi čuti toga Najvećeg, tu najveću ljubav Isusa Krista, ne će biti čovjek ni šutnje, ni šutljivosti, bit će čovjek riječi bez riječi. Čovjeku istinsku riječ ne mogu podariti, i time ga ušutkati, nikakve ovozemaljske riječi neosobnih zakona, ideja, misli. Sve te riječi ne dolaze iz velike šutnje, iz šutnje u kojoj se sluša glas najveće ljubavi, Riječi, Isusa Krista. Dakle, šutljivi smo mi kršćani jer volimo šutjeti i slušati božansku Riječ, Isusa Krista. No, priznajmo, teško je šutjeti i biti šutljiv. Zašto? Zato što je odluka za šutnju i šutljivost priznanje čovjekove nemoći i nemoći njegovih riječi te podložnost toj jednoj jedinoj božanskoj Riječi, Isusu Kristu. Ljudi pak ovoga svijeta preziru Riječ, a time i šutnju, jer traže moć u sebi samima, u svojim riječima. Riječi ovoga svijeta izazivaju nas da i sami govorimo te da se svojim riječima pokazujemo moćnima. Riječi pak božanske Riječi tjeraju nas na nemoć šutnje i šutljivosti. Znamo da u nemoći šutnje primamo moć Riječi, dok ljudi u moći govora primaju nemoć, ostaju bez Riječi. Kao što rekoh, najradije ne bismo uopće govorili, ostali bismo najradije neprestano u šutnji, šutljivi. Osjećamo da sve naše riječi, koje su oskudne i krhke spram Riječi, samo nepotrebno zaglušuju Riječ. Shvaćamo da se tek šutnjom i šutljivošću najbolje klanjamo Riječi. To je razlog zašto istinski vjernik najviše uživa u šutnji i šutljivosti. Zato je Pavao, kada je u samoći šutnje dospio u treće nebo, slušao »neizrecive riječi«, ali ih nije smio govoriti (*2Kor 12,4*). Zaista, što više slušaš Božje riječi, tim više šutiš. One su toliko »neizrecive« da ih se i ne sjećaš, ali ih baš zato nosiš utisnute u svojoj šutljivoj duši onkraj sjećanja.

3. No, budući da su riječi Riječi, Isusa Krista, toliko zapaljive, nalikuju rasplamtjelu ognju te jednostavno ne možemo izdržati, a da ne progovorimo, poput proroka Jeremije: »Al' tad mi u srcu

Nicolas Poussin,
Uznesenje svetog Pavla, 1649. – 1650.

Sveopće poslanje,
vitraj u katedrali sv. Patrika
u El Pasu, XX. st.

bi kao rasplamtjeli oganj, zapretan u kostima mojim: uzalud se trudih da izdržim, ne mogoh više.« (Jr 20,9) Zato se šutnja Riječju najbolje prekida pohvalom iste Riječi. Ta pohvala Riječi događa se kada hvalimo Riječ njezinim vlastitim riječima, a to su riječi Svetoga pisma, osobito molitva Gospodnja, koju nas je on, koji je Riječ, Isus Krist, naučio. Zato bismo tu pohvalu mogli nazvati šutljivom pohvalom jer ne govoriš i ne hvališ Gospoda svojim riječima, nego njegovim riječima. Štoviše, toliko nam je Riječ zapretna u kostima naše duše da nam nije dovoljno samo pohvalu izgovarati, nego moramo prsnuti u pjevanju. Naime, šutljiva duša u šutnji sluša riječi božanske Riječi, Isusa Krista, riječi koje su zapravo pjesma zbog najveće ljubavi. Ona prima tu pjesmu i uzvraća svojom pjesmom. Stoga, tko rado pjeva pjesme božanske Riječi, osoba je šutnje i šutljivosti, osoba je koja je čula pjesmu najveće ljubavi, Isusa Krista. Dakle, vjernik ljubi šutnju i šutljivost, a ako prekida šutnju, prekida ju šutljivim riječima i šutljivim pjesmama, jer jedno i drugo nije došlo od njega, nego je darovano u šutnji. Vjernik također prekida šutnju ukoliko mu sama Riječ zapovijedi da prekine šutnju i navijesti Riječ, kako bi ista Riječ mogla odjeknuti svima, kako bi svi ljudi zavoljeli šutnju i šutljivost, kako bi govorili šutljivim riječima molitve i šutljivim riječima pjesme: »Pođite dakle i učinite mojim učenicima sve narode krsteći ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga i učeći ih

sve što sam vam zapovjedio.« (Mt 28,19-20) Dakle, vjernik, osobito svećenik, propovjednik, uvijek radije šuti i želi biti šutljiv. Nerado govori, ali zato govori ako mu je zapovjedbena da govori! Njegova je odluka uvijek odluka za šutnju, a govorit će drugima samo ako odluka za govor ne dolazi od njega, nego od Isusa Krista. Imajmo na umu da mi činimo potpuno suprotno: odlučujemo se po mogućnosti što više govoriti, a ako trebamo šutjeti, ljutimo se i bunimo. Budući da vjernik, osobito svećenik, propovjednik, govori samo zato što mu je to zapovjedbena, on ne govori svoje riječi, nego riječi Isusa Krista. Zato je i njegov navještaj također, tako reći, šutljiv navještaj, jer propovjednik ne donosi svoje riječi, nego riječi koje je primio u šutnji od Riječi, od Isusa Krista. Budući da i u navještaju propovjednik ostaje šutljiv, tj. ne donosi svoje riječi, nego Kristove riječi, ta se šutljivost u navještaju prepoznaje na različite načine: propovjednik koristi sve manje svoje riječi. On najradije »citira« riječi Riječi, Sv. pisma; a ako i koristi svoje riječi, tada one nastoje biti što »šutljivije«, jednostavnije, poniznije, dakle, što manje »bučne«, ne žele privlačiti pozornost na sebe svojim raskošnim stilom, izrazima, estetikom, kako ne bi na taj način zaglušile Riječ; riječi propovjednika klone se pretjeranih racionalnih konstrukata, sustavnosti, jer njegove riječi trebaju donositi pred slušatelja Riječ, Isusa Krista, koja nadilazi svaki razum i svaku sustavnost. Ako k tomu dodamo da je to Riječ najveće ljubavi, tada propovjednikove riječi trebaju odisati tom ljubavlju, a to znači poticati slušatelja da počne ljubiti Riječ i da tako uđe u šutnju i postane šutljiv.

4. Tako uočavamo da vjernik šuti i kada govori, jer govori Kristove riječi, a ne svoje riječi. Moglo bi se reći da zato njegov govor nalikuje zamuckivanju. Dok govori i propovijeda, šutljiv vjernik uvijek duhovno, ali često i stvarno, zamuckuje, jer zna da su njegove riječi tako oskudne spram Riječi. To zamuckivanje u govoru odaje svetu nesigurnost govornika i propovjednika, a sveta nesigurnost znak je poniznosti. Zamuckivanje je ponizno, jer ono nagoni slušatelja da sluša Riječ, a ne riječi govornika, da izvanjski slušatelj postane nutarnji slušatelj. Tu bih nakratko zastao i osvrnuo se na nešto zanimljivo. Naime, mnoge dobre poznavatelja Tertulijana, velikoga crkvenog pisca, zbunjuje da se u njegovim izvornim latinskim tekstovima kriju mnoge gramatičke pogriješke, premda je on, kao rimski pravnik, bio dobro obrazovan. No, razlog je tomu, po mojem mišljenju, vrlo jednostavan. Tertulijan je svojim svetim nemarom zapravo prezreo duh ovoga svijeta, tu opterećenost vanjštinom, estetikom, pameću, pravopisom. Htio je da mu stil pisanja bude ponizan, »ribarski«, da pokaže mudracima ovoga svijeta da ga nije briga za izvanjsko, da ne želi dominirati svojim riječima, nego da čitatelja želi potaknuti na dolazak istinskoj Riječi, Isusu Kristu. Slično je činio i veliki filozof Plotin. I on je govoreći zamuckivao, nespretno se izražavao i često jako griješio,

Budući da vjernik, osobito svećenik, propovjednik, govori samo zato što mu je to zapovjedbena, on ne govori svoje riječi, nego riječi Isusa Krista. Zato je i njegov navještaj također, tako reći, šutljiv navještaj, jer propovjednik ne donosi svoje riječi, nego riječi koje je primio u šutnji od Riječi, od Isusa Krista. Budući da i u navještaju propovjednik ostaje šutljiv, tj. ne donosi svoje riječi, nego Kristove riječi, ta se šutljivost u navještaju prepoznaje na različite načine: propovjednik koristi sve manje svoje riječi.

Michelangelo Merisi da Caravaggio,
Navještenje, 1608.–1610.

tvrde životopisci, u gramatičkim izrazima. Plotin je to činio da čovjeka obrati od vanjštine prema nutrini, prema mišljenju, prema božanskom. I ta dva primjera pokazuju da su ponizni govornici i pisci uvijek šutljivi govornici, šutljivi propovjednici, šutljivi pisci, jer su oni samo poslužitelji Riječi. Njihove šutljive riječi nalikuju onomu nečujnomu čekiću iz židovskoga hrama, po kojem snažno odjekuje Riječ, Isus Krist. Tko ne služi Riječi, buči riječima, pametuje, koristi raskošne izraze, želi impresionirati izvanjskim, sobom, a time samo zaglušuje glas božanske Riječi. Ah, zato danas mnoge propovijedi, mnogi teološki tekstovi, nalikuju cimbalu što zveči i mjedi što ječi.

5. Iz ovako shvaćene šutnje međuljudski odnosi postaju humaniji. Kršćani se trude što više šutjeti i što manje govoriti, a to znači trude se što više bližnjega slušati. Šutnja spram Boga kršćane uči slušanju i pozornosti spram bližnjega. Kršćani se natječu tko će više šutjeti i tko će više biti slušatelj, tko će više plemenito dopustiti bližnjemu da govori. Ah, šutnja nas čini

nježnima, jer u šutnji se rastapamo kao vosak pred Gospodinom, postajemo primatelji za Boga, a time i za čovjeka. Vidljivo je što se događa s međuljudskim odnosima kada nestane šutnje i kada nestane šutljivosti, kako je to slučaj danas u bučnom društvu, gdje su svi brzi u govoru, a spori u slušanju, u šutnji i šutljivosti. Nitko više nikoga ne sluša, jedni druge prekidaju u govoru, upadaju riječima, jedva čekaju da prospu svoju pamet. Bez šutnje čovjek je grub i neosjetljiv, jer ga zemaljske riječi i želje tjeraju da bude krut, da grabi, da se dokazuje. Zato nas Pismo upozorava da se čuvamo ljudi koji su brzi u govoru, koji olako govore: »Nemilosrdan je čovjek preslobodan u riječima, taj te ne će pošteđjeti ni udaraca, ni okova.« (Sir 13,12) Dok se ljudi ovoga svijeta takvim ljudima dive, mi ih trebamo oplakivati, jer se tako udaljuju od Gospodina. A Blažena Djevica Marija, čak i pred navještajem anđela Gabriela,

ne odgovara oholo, odmah, nego zastaje u šutljivosti. Nismo ni svjesni koliko nas danas guše riječi i koliko gušimo mi svoje bližnje riječima, a sve zbog toga što više ne znamo za šutnju spram Najvećega, Isusa Krista, što više ne znamo i ne želimo u svojoj sebičnosti šutljivo slušati Najvećega.

6. Kršćani se klone govora ne samo zbog oholosti – jer kada govoriš sebe stavljaš u središte – nego i zbog grijeha. Mnogo riječi, mnogo grijeha. Nisam nikada tako sagriješio šutnjom kao što sam sagriješio govorom! Čim otvoriš usta i progovoriš, gotovo uvijek sagriješiš: »Obilje riječi ne biva bez grijeha.« (*Izr 10, 19*). Imajmo na umu da je nasilje, koje jezik uzrokuje, često gore od tjelesnoga nasilja. Štoviše, često u pozadini tjelesnoga nasilja stoji nasilje jezika! »Evo: kolicna vatra koliku šumu zapali! I jezik je vatra, svijet nepravda jezik je među našim udovima, kalja cijelo tijelo te, zapaljen od pakla, zapaljuje kotač života. Doista, sav rod zvijeri i ptica, gmazova i morskih životinja daje se ukrotiti, i rod ih je ljudski ukrotio, a jezik – zlo nemirno, pun otrova smrtonosnoga – nitko od ljudi ne može ukrotiti. Njime blagoslivljamo Gospodina i Oca, njime i proklinjemo ljude na sliku Božju stvorene.« (*Jak 3,5-9*) Ili smo pak »dvojezični« (*bilinguis, 1Tim 3,18*), jedno govorimo, a drugo mislimo, jedno govorimo jednomu, a drugo drugomu, sve zbog vlastite koristi. K tomu, kršćani trebaju paziti da što manje govore, jer riječi još nisu djela. Tko je brz na riječima, lak je na djelima: »Mnogo riječi, isprazna taština.« (*Prop 5,6*). Mnoštvom riječi dokazuje da njegove riječi ne dolaze iz djela i ne vode djelima. Zato su te riječi tašte, nedjelotvorne, površne, isprazne. Primjerice, tko se razbacuje riječima »volim te« ili pak »volim Isusa«, samo potvrđuje da još pravo ne ljubi ni bližnjega ni Isusa. Čovjek šutnje i šutljivosti želi izgovarati samo one riječi iza kojih stoji djelo, njegov život, i koje potiču na djelo. Zato on oprezno i oskudno govori, izbjegava velike, srce drapajuće riječi, želi prvo živjeti pa tek onda možda nešto i govoriti, govoriti da se u tim riječima osjeti djelo. I zato je malo njegovih riječi čudesno moćno, djelotvorno, premješta brda.

7. I za kraj, prije nego što odložim nečujni čekić ovoga teksta, samo još jedna misao. Šutnja je *reparatio animæ*, ona nam odmara i popravlja dušu. Jesi li umoran od ljudi, od ovozemaljskoga, umoran i od sebe, povuci se u šutnju i tišinu sobe svoje duše, pobjegni i od sebe i od svijeta, da poslušas Gospodina: »Da poslušam što mi to Gospodin govori: Gospodin obećava mir narodu svomu, vjernima svojim, onima koji mu se svim srcem vrate.« (*Ps 85,9*) ■

Čovjek šutnje i šutljivosti želi izgovarati samo one riječi iza kojih stoji djelo, njegov život, i koje potiču na djelo. Zato on oprezno i oskudno govori, izbjegava velike, srce drapajuće riječi, želi prvo živjeti pa tek onda možda nešto i govoriti, govoriti da se u tim riječima osjeti djelo. I zato je malo njegovih riječi čudesno moćno, djelotvorno, premješta brda.

Šutnja

MLADEN HORVAT

Izvanjskom bukom prikrivamo zapravo duboke unutarnje probleme, kojih smo možda svjesni, ali ih u ovom trenutku ne želimo ili nismo spremni rješavati. Zato je pokraj izvanjske šutnje potrebna također i unutarnja šutnja.

Modernom čovjeku šutnja nije lagani zadatak, ni šutnja od zvukova, a jednako tako ni šutnja drugih osjetila. Živimo u vremenu kada nas raznovrsne informacije gotovo preplavljaju. Najčešće to vidimo u vožnji javnim prijevozom, gdje gotovo svatko od nas vrti pametni telefon u svojim rukama. Tako su naše oči potpuno zaokupljene, a kazne vozačima u prometu postaju sve značajnije, upravo zato jer je naša pažnja očiju i prstiju kojima pišemo poruke, okrenuta nečemu drugome, a ne odvijanju prometa. Često susrećemo ljude kako prelaze ulicu sa slušalicama u ušima, dok očima tiho klize po zaslonu svog električnog uređaja, te jedina pažnja što je preostala osjetilima da dotaknu realnost oko sebe jesu mirisi ili nekakvi doticaji, koji najčešće na neugodan način izbacuju čovjeka iz njegove uronjenosti u virtualne svjetove. Kako tome čovjeku govoriti o šutnji, bilo vanjskoj ili onoj unutarnjoj, jer jedino u ozračju šutnje čovjek može susresti Boga u njegovim riječima?

Izvanjska šutnja

Šutnja najprije treba biti izvanjska. Kada kažemo izvanjska šutnja mislimo na mirovanje izvanjskih podražaja. U određenim razdobljima dana sve što izvana ulazi u čovjeka, kao da treba malo usporiti, ili se gotovo potpuno zaustaviti, kako bi čovjek bio sposoban osjetiti neke druge podražaje, različite od onih uobičajenih i svakodnevnih. Zato treba ograničiti sate dana u kojima smo izloženi bombardiranju informacijama što dolaze s Interneta. Kao što se baterija našeg pametnog telefona puni, tako i mi trebamo pronaći vrijeme i odložiti sve te uređaje, isključiti televizor, ugasiti kompjuter, te dozvoliti da nas pogodi ta izvanjska šutnja. Iz virtualne stvarnosti polako ćemo se vraćati u realni svijet koji nas okružuje, te ćemo tek tada biti sposobni primijetiti drugog čovjeka pokraj sebe. To je osobito važno za odnose unutar obitelji. Ako su muž i žena neprestano prisutni na društvenim mrežama, kako može doći do potrebnog bračnog razgovora, jer upravo taj razgovor zahtijeva

njihovu potpunu pažnju. Zanimljivo je vidjeti mlade bračne parove kako jedu na večernjem izlasku u restoranu, jer svatko gleda u svoj pametni telefon, priborom prinosi hranu u usta, ali ne skida pogled sa zaslona. Oni uopće nisu svjesni jedno drugoga. Oni doduše znaju što će jesti, kakvo će vino piti, kako su se lijepo uredili za večernji izlazak, ali ostatak pažnje kao da je potrošen na zaslonu njihovog telefonskog uređaja. Oni će napraviti prekrasnu sliku, malo je poljepšati različitim efektima i brzo je objaviti na društvenim mrežama. Na takav način oni ne žive jedno s drugim, nego jedno pokraj drugoga. Oni uopće ne uživaju jedno u drugome, u međusobnom razgovoru i razmjeni unutarnjega svijeta, jer su sve svoje vrijeme potrošili u buci izvanjskog virtualnoga svijeta. Ne događa li se nešto slično u odnosima djece prema roditeljima i roditelja prema djeci? Većina obitelji na tom području funkcionira na razini hotelske usluge, gdje se djeca posluže za kuhinjskim stolom i nakon toga utonu u bučni virtualni svijet svojih društvenih mreža ili nekakvih drugih tražilica zgodnih audiovizualnih sadržaja.

Ta izvanjska buka zapravo mnogima odgovara, jer kada je ona prisutna, ne moraju se posvetiti unutarnjem svijetu razmišljanja, odluka, rješavanja međusobnih problema i izazova, jer se oni mogu razriješiti samo razgovorom i posvećivanjem potpune pažnje drugoj osobi. Izvanjskom bukom prikrivamo zapravo duboke unutarnje probleme, kojih smo možda svjesni, ali ih u ovom trenutku ne želimo ili nismo spremni rješavati. Zato je pokraj izvanjske šutnje potrebna također i unutarnja šutnja.

Unutarnja šutnja

Kada čovjek jednom zašuti izvana, to jest kada nema podražaja našim vanjskim osjetilima, tada do izražaja dolazi čovjekov unutarnji svijet. Sve ono što smo nekada potisnuli glasnom glazbom, ili bučnim društvom, prekomjernim bavljenjima na društvenim mrežama, ili obilnim jelom i pićem, a u moderno vrijeme i različitim opijatima, sve to polako izlazi na površinu našega života poput mjehurića zraka što burkaju kroz vodu, ne bi li se kako domogli površine. Teško je utonuti u tu unutarnju šutnju, jer je najprije potrebno dozvoliti nutринi našega bića da oslobodi i otpusti prošle terete života, koji ponekad poput bubnjeva glasno iznutra bubnjaju i onemogućavaju nam uspostaviti iskreni kontakt s drugim ljudima, a jednako tako i s Bogom. Čovjek tone u tu unutarnju šutnju iskrenim priznavanjem svojih pogrešaka i grijeha, najprije Bogu, a onda sebi i drugim ljudima koje smo povrijedili. Ponekad se čini jednostavnim u ispovijedi priznati svoju grješnost Bogu, pa možda i zatražiti oprostnje od drugih ljudi koje smo povrijedili. Sve nas to uvodi u tišinu našega srca. Ali ponekad je teže oprostiti samima sebi, i prestati govoriti: »Kako se to meni moglo dogoditi?« Ljudi koji su to spremni učiniti, to zapravo čine Božjom snagom i Božjom ljubavlju, jer ljubav koju su doživjeli u Božjem oprostjenju djeluje

William Blake, *Bog govori Jobu*, 1804.

ljekovito u njihovom životu i osposobljuje ih oprostiti samima sebi i prihvatiti se onakvima kakvi jesu, to jest slabim i skromnim ljudima, potrebnima Božje ljubavi. Većina ljudi ipak, što zbog vlastitog ponosa, što radi neprežaljene propale prilike, žali duboko u svome srcu nad svojom prošlošću, te se ta unutarnja buka žaljenja očituje u čestim izvanjskim žaljenjima u različitim životnim prilikama. Sve je to unutarnja buka koja nas priječi susresti drugoga čovjeka, te je potpuno razumljivo da nikad nećemo pronaći osobu s kojom ćemo sretno živjeti u braku, ako najprije nismo sami sebi oprostili i razriješili sa svojom prošlom moralnom odgovornošću. Jednako vrijedi i za odnos s Bogom. Da bi mogli čuti njegovu riječ i razumjeti njegovu volju u svome životu, najprije je potrebno utonuti u unutarnju tišinu srca, jer tamo Bog govori. Kao primjer našem životu kako utonuti u izvanjsku i unutarnju šutnju promatramo biblijski lik Joba, kojega život lišava zemaljskih dobara i zdravlja, ali ga sve to dovodi u ponizni stav šutnje i otvorenosti Božjem govoru pri kraju same Knjige o Jobu.

Job proživljava izvanjsku šutnju

Job je bio pravedan i neporočan čovjek (usp. *Job* 1,1) u čijem se životu cijelo vrijeme nešto događalo: imao je desetero djece (usp. *Job* 1,2), veoma mnogo blaga i slugu (usp. *Job* 1,3), djeca su priređivala gozbe, a Job bi ih neprestano poticao na pravi put i očišćenje, te prinosio žrtve paljenice za svakoga od njih (usp. *Job* 1,4-5). Njegov je život bio ispunjen, pun izvanjske buke i događanja, kao što je često i naš život jednako tako pun, te ako svoj život k tome nastojimo živjeti pravedno i pobožno, veoma smo slični Jobu. Job je zapravo bio blagoslovljen za svoj pravedan život različitim blagoslovima kao što su mnogobrojna djeca, materijalno bogatstvo, ugled u društvu i zdravlje, što je potpuno u skladu s Božjim blagoslovima, namijenjenima pobožnom i pravednom čovjeku za njegovo ispravno djelovanje u skladu s Božjim Zakonom, a opisanim u *Pnz* 28,1-14.

Jednoga dana sve se počelo mijenjati, jer se Jobu počelo oduzimati sve ono što je imao (usp. *Job* 1,13-22). To se oduzimanje dobara događalo takvom brzinom, da slikoviti opis Knjige o Jobu prikazuje kako glasnici dolaze i javljaju loše vijesti o gubicima, nadovezujući se jedan glasnik na drugoga. Job je izgubio volove, magarice i sluge, ovce i pastire, deve i služinčad i svu svoju djecu u samo jednome danu i najjednom je utonuo u izvanjsku šutnju, jer je svako izvanjsko slavlje zamuknulo. Osim toga izgubio je i zdravlje, te bolestan sjeda u prah i pepeo, žaleći za svime što je izgubio i žalujući nad onime što mu se dogodilo (usp. *Job* 2,7-10). Živeći u svojoj zemaljskoj stvarnosti, nije on ni slutio za Božji plan i njegove odluke, kao i događaje koji su se zbivali u nebeskim visinama,

William Blake,
Job i njegova obitelj, 1826.

gdje Satan dolazi i optužuje Joba pred licem Božjim za njegovo navodno licemjerje, jer Job poštuje Boga samo radi dobara koja je u životu primio. Zato je Job stavljen na dvostruku kušnju, najprije gubitka materijalnoga (usp. Job 1,6-12), a zatim i gubitka zdravlja (usp. Job 2,1-7). Izvanjska šutnja postavila je Joba čvrsto na zemlju, jer on sijeda u prah i pepeo, počinje razmišljati o vlastitom životu, te se unutarnja buka njegovoga života mogla rasplamsati tek nakon što je sve izgubio i sjeo u prašinu. Tada u tišini i njegovim razmišljanjima naviru mnoga pitanja koja nikada prije nije postavljao, a s kojima ga je život suočio. Ne događa li se slično u našim životima? Kada jedemo i pijemo do sita i brojimo znamenke na svojim bankovnim računima, kada smo zdravi kao čelik, a svi nas hvale i poštuju, nema tada baš puno vremena za slušanje svoga unutarnjeg čovjeka, ali kada nam se sve ovo izvanjsko oduzme, najednom smo ogoljeni poput Joba, lišeni sve vanjske buke te počinjemo upoznavati svoje duboke nutarnje želje i čežnje, potrebe i zahtjeve. Zato je uvijek lakše razgovarati i raspravljati s čovjekom koji je pretrpio gubitak, nego li s onim kojemu su usta puna, a želudac sit. Nije ni slučajno da Knjiga o Jobu nastavlja upravo smjerom razgovora i rasprava što ih Job vodi sa svoja tri nekadašnja prijatelja (usp. Job 3-31). Tek sada, nakon svojih gubitaka i u svojoj bolesti Job počinje razgovarati i raspravljati, jer najvjerojatnije kao i mi moderni ljudi, do tada nije imao vremena.

Job iz unutarnje buke ulazi u duboku unutarnju šutnju gdje postaje sposoban čuti Boga

Gubici materijalnih dobara, ugleda, djece i zdravlja Joba su potisnuli iz izvanjskog svijeta u unutarnji svijet razmišljanja. On se počinje pitati zašto mu se sve to dogodilo i traži razloge. Još više od njega razloge traže njegovi prijatelji s kojima on raspravlja, koji na svaki mogući način žele pokazati Jobu da je on moralno odgovoran za ono kroz što prolazi. Pri tome oni se oslanjaju na Pnz 28,15-69 koji govori o prokletstvima što će zadesiti one koji se udalje od Zakona Božjega. U tri ciklusa rasprava sa svojim prijateljima (usp. Job 4-27), Job brani svoju pravednost i otklanja svaku pomisao na vlastitu moralnu odgovornost kao onu koja je prouzrokovala njegovo trenutno patničko stanje. Buka se iz Jobove vanjštine preselila u nutrinu i sve njegove rasprave s prijateljima pokazuju u duši ranjenoga čovjeka koji traži odgovore i smisao života. Kada i mi pronademo vremena za rasprave sa svojim prijateljima o temeljnim čovjekovim problemima, ili pronademo vremena za razgovor o bračnim problemima sa svojim bračnim drugom, ili problemima naše djece, sve su to pokazatelji da je vanjska buka društvenih mreža zašutjela, a mi se otvorili unutarnjim životnim pitanjima i spremno raspravljamo i razgovaramo s drugima. Ali i naša rasprava ima svoje granice, kao i Jobovo traženje odgovornosti za njegovo postojeće stanje. Zato u svom završnom govoru

Kada jedemo i pijemo do sita i brojimo znamenke na svojim bankovnim računima, kada smo zdravi kao čelik, a svi nas hvale i poštuju, nema tada baš puno vremena za slušanje svoga unutarnjeg čovjeka, ali kada nam se sve ovo izvanjsko oduzme, najednom smo ogoljeni poput Joba, lišeni sve vanjske buke te počinjemo upoznavati svoje duboke nutarnje želje i čežnje, potrebe i zahtjeve.

William Blake, *Elihuov gnjev*, 1826.

Job više ne ulazi u rasprave s ljudima, već traži odgovor od Boga samoga (usp. *Job* 30,20; 31,35). Kao da se ta njegova unutarnja buka stišava, te nastupa Jobova unutarnja šutnja u potrazi za Božjim odgovorom. Doista, u strukturi Knjige o Jobu on više ne govori, već Elihu preuzima riječ (vidi 4 Elihuova govora u *Job* 32-37), dok Job šuti. Jobova vanjska i unutarnja šutnja učinile su ga spremnim slušati i čuti Božji odgovor (usp. *Job* 38,1-42,8). Kada Bog odgovara Jobu, ne otkriva mu sve ono što se događalo na zasjedanju »Božanskoga sabora« u njegove dvije sjednice, gdje se odlučilo staviti Joba na kušnju. Neki Božji planovi i dalje ostaju tajnoviti i skriveni, kako Jobu tako i svima nama smrtnicima, a mi ih zovemo Božja providnost ili Božji promisao (usp. *Job* 42,3). Bog odgovara Jobu u dva govora i razotkriva mu se u stvorenome redu stvarnosti. Mi ćemo pitati, pa nije li i prije Job čuo taj govor, jer Bog neprestano govori u stvorenjima i preko svojih stvorenja? Da, Bog govori, ali Job nije čuo, jer su izvanjska i unutarnja buka preplavile njegov život. Tek kada je sve izgubio i u prahu i pepelu sjeo na zemlju, tek kada je zašutjela njegova nutrina i kada je prestao tražiti krivnju i odgovornost za svoje stanje i žaliti za prošlim vremenima i događajima, postao je sposoban čuti Božji glas u svemu stvorenome.

Mi moderni ljudi našega vremena češće trebamo isključiti svoje elektroničke i druge uređaje, koliko god nam oni bili korisni i zabavni, kako bi ušli u područje izvanjske šutnje. Tek tada počet će se postavljati prava životna pitanja. Tada ćemo početi susretati ljude stavljene na naš životni put, svoju ženu, svojega muža, našu djecu i starce, te s njima razgovarati, kao što je i Job počeo razgovarati i raspravljati sa svojim prijateljima. Prije toga, makar je bio pravedan, Job je šutio i nije razgovarao. Neće uvijek diskusije biti lagane i jednostavne, ali bolje su i teške diskusije i iscrpljujući razgovori nego li šutnja u braku, jer su nam uši zaglušene izvanjskom bukom standarda, pa nemamo vremena niti strpljenja razgovarati. Jedino u izvanjskoj šutnji možemo susresti druge ljude, prepoznati druge ljude i njihove poteškoće te ući u plodni razgovor i diskusiju. Kada, pak, naš razgovor i diskusija dosegne svoje granice, potrebno je utonuti u unutarnju šutnju, što čovjeka pripravlja za razgovor s Bogom ili Božji govor čovjeku. Mi to nazivamo molitvom. Nema, dakle, prave i istinske molitve ako nisam najprije utonuo u izvanjsku šutnju, poklopio slušalicu telefona, ugasio televizor, smanjio bučnu glazbu, a zatim utonuo u unutarnju šutnju, nakon svih mogućih razgovora i rasprava, nakon priznavanja svoje grešnosti i ograničenosti, nakon molbe za oprostene svojih grijeha i različitih pomirenja s ljudima. Kada sve zašuti, tada Stvoritelj počinje govoriti. Glas mu je jasan i glasan, kako Jobu tako i nama govori iz oluje (usp. *Job* 38,1; 40,6) našega života i progovara riječi smisla koje nas tješe. ■

Šutnja u euharistiji kao način aktivne participacije

HRVOJE ZOVKO

Neprekinuta linija šutnje

Šutnja od početka kršćanstva, pa sve do danas ima neprekinutu liniju, a o njezinoj važnosti, uz patrističke i liturgijske izvore, svjedoči nam i Stari zavjet. Njezin smisao je višeznačan, međutim ovdje želi biti promatrana u kontekstu relacije, kao ona koja ju ne samo omogućuje, već istovremeno jest njezino ostvarenje. Ako nam šutnja omogućuje da uđemo u odnos s drugim (i sa samim sobom), što je sastavni dio ljudskog bića, i ako to čini u obliku komunikacije, možemo slobodno ustvrditi da sve što jesmo počinje šutnjom. Šutnja čini identitet kršćanstva te je samo kršćanstvo rođeno upravo šutnjom. Stvaranje se dogodilo u šutnji, zatim utjelovljenje i na koncu otkupiteljska smrt i uskrsnuće.

U antropološkom smislu šutnja se pokazuje kao pretpostavka riječi, pretpostavka odnosa i pretpostavka zreloga i osmišljenoga života. Riječ – Isus Krist, došla je u tišini, a sama Riječ može biti primljena samo u istom tihom okruženju koje se očituje kao vrata u odnos s Bogom. Postkonzilska reforma na tragu Konstitucije o svetoj liturgiji *Sacrosanctum Concilium* 30 i liturgijskog pokreta učinila je gigantske korake u praksi i razumijevanju liturgijske šutnje čineći most između staroga (*Traditio Apostolica*; nadalje: *TA*) i novoga (*Desiderio Desideravi*; nadalje: *DD*). Međutim, čak i ukoliko šutnja zaista ima neprekinutu liniju u povijesti kršćanstva, možemo li liturgijsku šutnju zaista promatrati pod vidom aktivne participacije?

Od nijemih promatrača do aktivnih sudionika

Moglo bi se opravdano pretpostaviti da nauk Drugoga vatikanskog koncila sam po sebi ne predstavlja velik doprinos razumijevanju liturgijske šutnje, budući da se taj aspekt izravno spominje samo u Konstituciji o svetoj liturgiji *Sacrosanctum Concilium*. Međutim zbog povijesnih okolnosti u kojima se dogodio ovaj mali spomen šutnje, a prije svega zahvaljujući liturgijskom pokretu, *SC* 30 bio je odskočna daska za čitavu postkonzilsku reformu u odnosu na

U antropološkom smislu šutnja se pokazuje kao pretpostavka riječi, pretpostavka odnosa i pretpostavka zreloga i osmišljenoga života. Riječ – Isus Krist, došla je u tišini, a sama Riječ može biti primljena samo u istom tihom okruženju koje se očituje kao vrata u odnos s Bogom.

Piero di Cosimo,
Utjelovljenje Kristovo, 1505.

liturgijsku šutnju. Sve što je razmatrano kasnije u kontekstu liturgijske šutnje razmatrano je samo i isključivo zahvaljujući ovom doprinosu.

SC 30 govori sljedeće: »Neka se radi promicanja aktivne participacije vodi briga o poklicima puka, odgovorima, psalmima, antifonama, pjesmama kao i o činima, odnosno gestama i o držanju tijela. U pravo vrijeme neka se obdržava također sveta šutnja«. Zahvaljujući tom broju dogodio se razvoj liturgijske šutnje i produblivanje njezine vrijednosti. Iz tog razloga, da bi se dobro proučio doprinos Koncila, potrebno je vidjeti korake koji su mu prethodili i postkoncilsku reformu koja je iz toga proizašla. To će nam dati predodžbu o razumijevanju fenomena šutnje u kontekstu aktivne participacije vjernika. SC 30, gdje se prvi put spominje »sacrum silentium« stavljen u kontekst aktivne participacije vjernika koja je plod liturgijskog pokreta (P.

Guéranger). Jezik, tj. tekstovi i obredi, svakog liturgijskog slavlja trebaju, s jedne strane, izraziti »svete stvarnosti«, a s druge, osigurati da kršćanski puk može u njima sudjelovati kao zajednica o čemu snažan doprinos daje Apostolska konstitucija *Divini Cultus* iz 1928.

S *Mediator Dei* (nadalje: *MD*) iz 1947. došlo do još intenzivnijeg promicanja aktivne participacije vjernika. Dokument naime inzistira na vanjskom i unutarnjem sudjelovanju u liturgiji, kako se ne bi zapalo u »formalizam bez temelja i bez sadržaja«. Enciklika je bila snažan poticaj za liturgijski pokret jer je učinila ideje pokreta poznatima cijelome svijetu i bila referenca za nove teološke intuicije.

Otkrivanje aktivne participacije

Uz *MD* valja spomenuti i neke druge dokumente koji su unijeli bitne promjene u pogledu ekleziološke perspektive i aktivnog sudjelovanja vjernika koje proizlazi iz ekleziologije zajedništva (*ecclesiologia della comunione*). Sva nastojanja koja su prethodila Koncilu bila su usmjerena na to da se liturgija više ne smatra samo zadaćom klera, niti da se koncentrira samo na prezbitarij. Iz

toga također proizlazi da lađa crkve nije isključena iz slavlja, već i ona u potpunosti sudjeluje i aktivan je dio samog slavlja. Ako je liturgija javni, službeni i svečani čin, ne može se svesti samo na molitve koje izgovara predslavitelj.

U kontekstu reforme važnu ulogu odigrao je Pio X. koji je 1903., dakle iste godine kada je izabran za papu, objavio *motu proprio* pod naslovom *Tra le sollecitudini*. U tom dokumentu progovorio o sakralnoj glazbi te u kontekstu gregorijanskog pjevanja naglasio važnost aktivnog sudjelovanja svih koji sudjeluju u liturgijskom slavlju.

U godinama koje su prethodile Drugom vatikanskom koncilu, pod utjecajem autora liturgijskog pokreta, započela je liturgijska reforma. Rezultat tih agitacija različiti su dokumenti koji prvenstveno imaju za cilj olakšati čestu pričest, promicati dostojanstvo sakralne glazbe i promicati reformu brevijara i misala. Među dokumentima čija je svrha olakšati čestu i svakodnevnu pričest, valja spomenuti dekret *Sacra Tridentina Synodus* koji preporuča čestu i, zapravo, svakodnevnu pričest, slijedi dekret *Post editum* koji dopušta pričest bolesnika bez obdržavanja euharistijskog posta, zatim je važno istaknuti dekret *Quam singulari* koji snižava dob potrebnu za primanje prve pričesti djece i konačno Apostolsku konstituciju *Christus Dominus* Pija XII. koji pojednostavljuje praksu euharistijskog posta radi lakšeg pristupa pričesti.

Dimenzija šutnje u misli Drugoga vatikanskog koncila

SC 30 među jezicima kojima se koristi i izražava liturgija spominje također svetu šutnju. Zapravo, utvrđuje da se »radi promicanja aktivne participacije vodi briga o poklicima puka, odgovorima, psalmima, antifonama, pjesmama kao i o činima, odnosno gestama i o držanju tijela. U pravo vrijeme neka se obdržava također sveta šutnja« (SC 30). U koncilskim dokumentima, uz SC 30, šutnja se spominje još samo dva puta, i to uvijek u molitvenom kontekstu. Riječ je o dekretu *Perfectae caritatis* 7 koji kaže da se članovi ustanova posve posvećenih kontemplaciji bave samo Bogom u kontemplaciji i u tišini. Drugi put šutnja se spominje u dekretu *Optatam totius* 11 koji propisuje da život sjemeništa mora biti prožet unutarnjim životom i tišinom.

Razvoj šutnje u liturgijskoj reformi

Govoreći o liturgijskom jeziku, M. Augé ističe da je kritika u odnosu na mnoštvo riječi koja se ponekad upućuje načinu slavljenja reformirane liturgije nakon Drugoga vatikanskog koncila pridonijela tome da je priroda i funkcija šutnje, kao jezika slavlja, bila u izobilju ilustrirana u postkoncilskim dokumentima. Iz tog postkoncilskog hoda proizašle su dvije važne stvari: naznačeno je »pravo vrijeme«, tj. prikladno vrijeme u kojemu se preporuča

*SC 30 govori sljedeće:
»Neka se radi promicanja aktivne participacije vodi briga o poklicima puka, odgovorima, psalmima, antifonama, pjesmama kao i o činima, odnosno gestama i o držanju tijela. U pravo vrijeme neka se obdržava također sveta šutnja«. Zahvaljujući tom broju dogodio se razvoj liturgijske šutnje i produbljivanje njezine vrijednosti.*

»U određeno vrijeme neka se, kao sastavni dio slavlja, obdržava i sveta šutnja. Narav pak te šutnje ovisi o trenutku u kojemu u pojedinome slavlju dolazi. Svaki pojedini vjernik sabire se u pokajničkome činu i nakon poziva na molitvu; kad završi čitanje ili homilija, kratko razmatra o onome što je čuo, a poslije pričesti hvali i moli Boga u svome srcu. Pohvalno je da se već prije samoga slavlja obdržava šutnja u crkvi, u sakristiji i njima bližim mjestima, kako bi se svi oraspoložili da pobožno i pravo vrše sveta otajstva«. (OURM 45)

obdržavati šutnju; i štoviše objašnjeno je njezino značenje koje izražava u različitim trenucima slavlja (M. Augé, *I linguaggi della liturgia dopo Sacrosanctum concilium nei documenti conciliari e postconciliari*).

U ovom dijelu zbog kvalitativnog limita teksta tek upućujemo na tri postkoncilska dokumenta koji na poseban način apostrofiraju važnost liturgijske šutnje: instrukcija o svetoj liturgiji *Musicam sacram* 17 iz 1967, instrukcija o svetoj liturgiji *Tres abhinc annos* 15 iz 1967. te apostolsko pismo *Desiderio Desideravi* 42, 51, 52 iz 2022.

Šutnja u aktualnom misalu

Revizija liturgijskih knjiga vođena odlukama Drugoga vatikanškog koncila pripremila je novi Misal koji je Pavao VI. proglasio 3. travnja 1969. apostolskom konstitucijom *Missale Romanum*. U *Konstituciji*, između ostalog, papa izražava svoje nade i ciljeve propisa navodeći da sve smjernice trebaju dovesti do povećanja čežnje vjernika za slušanjem Božje riječi koja, pod vodstvom Duha Svetoga, potiče ljude Novoga saveza na usavršavanje jedinstva Crkve.

Promatrajući misale koji su mu prethodili, vidimo da su njihove rubrike bile tek opis onoga što se činilo u obredu. Novi misal, s druge strane, počinje s *Institutio Generalis Missalis Romani* (nadalje: *OURM* = Opća uredba Rimskog misala) i daje mnogo više od opisa obreda. Naime, uz opise obreda donosi pastoralne i doktrinarne smjernice i tumačenja te, što je posebno značajno u kontekstu ovog istraživanja, nudi nam odlomak posvećen šutnji. Šutnja se spominje ukupno dvanaest puta. Time su se *OURM* stavile u službu otklanjanja mogućih nejasnoća i nesporazuma te uvođenja u dubinu otajstva koje se slavi.

Godine 1975. objavljeno je novo izdanje Rimskog misala. U njemu postoje samo manje promjene koje se ne tiču liturgijske šutnje. Za razliku od drugog izdanja, treće izdanje koje je 20. travnja 2000. odobrio papa Ivan Pavao II. ima veliko značenje u kontekstu predmeta ovog studija. Izvršena je cjelovita revizija *OURM*, koje se obogaćene, između ostalog, novim paragrafom o šutnji u Službi riječi. Ovdje se šutnja spominje ukupno dvadeset i tri puta. U nastavku predstavljamo jedan od dva odlomka posvećenih tišini koju nam nudi *OURM* (45):

»U određeno vrijeme neka se, kao sastavni dio slavlja, obdržava i sveta šutnja. Narav pak te šutnje ovisi o trenutku u kojemu u pojedinome slavlju dolazi. Svaki pojedini vjernik sabire se u pokajničkome činu i nakon poziva na molitvu; kad završi čitanje ili homilija, kratko razmatra o onome što je čuo, a poslije pričesti hvali i moli Boga u svome srcu. Pohvalno je da se već prije samoga slavlja obdržava šutnja u crkvi, u sakristiji i njima bližim mjestima, kako bi se svi oraspoložili da pobožno i pravo vrše sveta otajstva«.

Sakristija bazilike
sv. Petra u Vatikanu

Pohvalno je da se već prije samoga
slavlja obdržava šutnja u crkvi, u
sakristiji i njima bližim mjestima.

Promatrajući Misal iz 1962. godine, vidimo kako šutnja, isključujući dijelove koje je svećenik izgovarao tihim glasom, nije bila dio liturgije, ili barem ne u smislu aktivne participacije. Kao što je analizirano u prethodnom poglavlju, SC 30 nam govori: »U pravo vrijeme neka se obdržava također sveta šutnja«. S ovom rečenicom, kako tvrdi Desthieux, »šutnja više nije opcija, mora se poštovati« (P. Desthieux, *Vivere il silenzio nella liturgia*). Na taj je način šutnja pomaknuta s marginaliziranog područja i neobveznosti u središte slavlja kao njegov sastavni dio. Promatrajući biblijske, liturgijske i patrističke izvore te učiteljstvo, postaje jasno kako je šutnja oduvijek bila dio kršćanske duhovnosti i kako je bez nje nezamisliv odnos s Bogom i izričaj svetoga. Međutim, samo na ovome mjestu ta šutnja integrirana je u slavlje otajstva kao njegov sastavni i neizostavni dio.

Juan Bautista Maíno,
Silazak Duha Svetoga, 1612.-1614.

Šutnja je dakle, u *OURM* 45 predstavljena s tri gledišta: šutnja sabiranja ili pripreve, šutnja slušanja i meditacije te šutnja slavljenja i molitve. Šutnja mijenja svoje značenje i karakter ovisno o kontekstu u kojemu se nalazi. Naime, *OURM* 45 navodi spomenuta tri gledišta apostrofirajući da njezina priroda ovisi o trenutku u kojem se odvija u pojedinim slavljinama.

Šutnja kao pneumatološka akcija

Što se tiče šutnje u euharistijskom slavlju, važno je promišljati šutnju pripreve. Isti liturgijski prostor koji prethodi euharistijskom slavlju, izvanjskom tišinom podupire priprevu za poniranje u sveta otajstva i na osobit način postaje bitnim preduvjetom aktivnog sudjelovanja. Sam početak euharistije obilježen je šutnjom grešnika, nakon koje slijedi šutnja koja rađa Crkvu i koja prethodi Zbornoj molitvi. Nakon tih trenutaka šutnje slijedi šutnja ambona. Ta je šutnja povezana sa šutnjom slušanja Riječi tijekom njezina navješćaja i trenutaka šutnje koji mogu uslijediti nakon. Nakon pripravne šutnje i šutnje ambona, slijedi šutnja oltara, koja se promatra u kontekstu prinosa darova, euharistijske molitve i pričesti. Šutnja dakle nije tek preduvjet aktivne participacije. Njegovati liturgijsku šutnju znači participirati.

Traditio Apostolica svjedoči o jednom od rijetkih podataka o šutnji koji je izravno povezan s liturgijom. Ta je liturgijska šutnja smještena unutar izbora i ređenja biskupa. Tada se, kako svjedoči *TA*, nedjeljom okuplja narod zajedno s nazočnim prezbiterijem i biskupima. Uz pristanak svih, biskupi polažu ruke na izabranog kandidata, dok prezbiterij asistira u šutnji. Uputa zatim preporuča da svi zastanu u šutnji moleći u srcu za silazak Duha (B. Botte-A. Gerhards-S. Felbecker, *La Tradition Apostolique de Saint Hippolyte. Essai de reconstitution*). Dakle, već u četvrtom stoljeću imamo liturgijsku šutnju shvaćenu u epikletskom smislu, kao neizreciv trenutak silaska Duha Svetoga.

Na tragu TA, a želeći zaokružiti govor o šutnji spajanjem stara i novoga, neophodno je istaknuti da važnost šutnje proizlazi iz činjenice, koju je potvrdio i DD 52, da »ta šutnja općenito označava prisutnost i djelovanje Duha Svetoga« i da »šutnja uvijek posjeduje vrijednost u odnosu na Duha Svetoga« (A.M. Triacca, *Il silenzio dopo l'omelia. Suoi dinamismi pneumatologici*). To je najveća novost postkoncilske reforme. Ne samo da se šutnja smatra preduvjetom za aktivnu participaciju, već ona, bivajući uvijek vezana uz pneumatološko djelovanje, jest istinska aktivna participacija. Stoga možemo ustvrditi da liturgijska šutnja jest aktivna participacija te da upućuje prisutnost i djelovanje Duha Svetoga. ■

LITURGIJSKI KALENDAR

STUDENI

- 1 S SVI SVETI, svetkovina**
- 2 Č Spomen svih vjernika pokojnika iz Reda sprovoda (po izboru): Job 19,1.23-27a; Ps 27,1.4-5.7.8b-9a,13-14; Rim 5,5-11; Iv 6,37-40
- 3 P Svagdan ili: *Sv. Martin iz Porresa*; Rim 9,1-5; Ps 147,12-13.15-16.19-20; Lk 14,1-6
- 4 S **Sv. Karlo Boromejski, biskup, spomendan**; od dana: Rim 11,1-2a.11-12.25-29; Ps 94,12-13a.14-15.17-18; Lk 14,1.7-11
- 5 N TRIDESET I PRVA NEDJELJA KROZ GODINU**
- 6 P Svagdan: Rim 11,29-36; Ps 69,30-31.33-34.36-37; Lk 14,12-14
- 7 U Svagdan: Rim 12,5-16a; Ps 131,1-3; Lk 14,15-24
- 8 S Svagdan ili: *Bl. Gracija Kotorski, redovnik*; Rim 13,8-10; Ps 112,1-2.4-5.9; Lk 14,25-33
- 9 Č **POSVETA LATERANSKE BAZILIKE, blagdan**; vl.: Ez 47,1-2.8-9.12 (ili: 1Kor 3,9c-11.16-17); Ps 46,2-3.5-6.8-9; Iv 2,13-22
- 10 P **Sv. Leon Veliki, papa i crkveni naučitelj, spomendan**; od dana: Rim 15,14-21; Ps 98,1-4; Lk 16,1-8
- 11 S **Sv. Martin Tourski, biskup, spomendan**; od dana: Rim 16,3-9.16.22-27; Ps 145,2-5.10-11; Lk 16,9-15
- 12 N TRIDESET I DRUGA NEDJELJA KROZ GODINU**
- 13 P Svagdan: Mudr 1,1-7; Ps 139,1-10; Lk 17,1-6
- 14 U **Sv. Nikola Tavelić, prezbiter i mučenik, spomendan**; od dana: Mudr 2,23 - 3,9; Ps 34,2-3.16-19; Lk 17,7-10
- 15 S Svagdan ili: *Sv. Albert Veliki, biskup i crkveni naučitelj*; Mudr 6,1-11; Ps 82,3-4.6-7; Lk 17,11-19
- 16 Č Svagdan ili: *Sv. Margareta Škotska; ili: Sv. Gertruda, djevica*; Mudr 7,22 - 8,1; Ps 119,89-91.130.135.175; Lk 17,20-25
- 17 P **Sv. Elizabeta Ugarska, redovnica, spomendan**; od dana: Mudr 13,1-9; Ps 19,2-5; Lk 17,26-37
- 18 S Svagdan ili: *Posveta bazilika sv. Petra i Pavla, apostola*; Mudr 18,14-16; 19,6-9; Ps 105,2-3.36-37.42-43; Lk 18,1-8
- 19 N TRIDESET I TREĆA NEDJELJA KROZ GODINU**
- 20 P Svagdan: 1 Mak 1,10-15.41-43.54-57.62-64; Ps 119,53.61.134.150.155.158; Lk 18,35-43
- 21 U **Prikazanje Blažene Djevice Marije, spomendan**; od dana: 2Mak 6,18-31; Ps 3,2-7; Lk 19,1-10 ili vl. spom.: Zah 2,14-17; Otp. pj.: Lk 1,46-55; Mt 12,46-50
- 22 S **Sv. Cecilija, djevica i mučenica, spomendan**; od dana: 2Mak 7,1.20-31; Ps 17,1.5-6.8.15; Lk 19,11-28
- 23 Č Svagdan ili: *Sv. Klement I., papa i mučenik; ili: Sv. Kolumban, opat*; 1 Mak 2,15-29; Ps 50,1-2.5-6.14-15; Lk 19,41-44
- 24 P **Sv. Andrija Dung-Lac, prezbiter, i drugovi, mučenici, spomendan**; od dana: 1 Mak 4,36-37.52-59; Otpj. pj.: 1 Ljet 29,10-11b.11d-12; Lk 19,45-48
- 25 S Svagdan ili: *Sv. Katarina Aleksandrijska, djevica i mučenica*; 1 Mak 6,1-13; Ps 9,2-4.6.16.19; Lk 20,27-40
- 26 N ISUS KRIST KRALJ SVEGA STVORENJA**
- 27 P Svagdan: Dn 1,1-6.8-20; Otpj. pj.: Dn 3,52-56; Lk 21,1-4
- 28 U Svagdan: Dn 2,31-45; Otpj. pj.: Dn 3,57-61; Lk 21,5-11
- 29 S Svagdan: Dn 5,1-6.13-14.16-17.23-28; Otpj. pj.: Dn 3,62-67; Lk 21,12-19
- 30 Č **SV. ANDRIJA APOSTOL, blagdan**; vl.: Rim 10,9-18; Ps 19,2-5; Mt 4,18-22
- PROSINAC**
- 1 P Svagdan: Dn 7,2-14; Otpj. pj.: Dn 3,75-81; Lk 21,29-33
- 2 S Svagdan: Dn 7,15-27; Otp. pj.: Dn 3,82-87; Lk 21,34-36
- 3 N PRVA NEDJELJA DOŠAŠĆA**

Svi Sveti

1. studenoga 2023.

ULAZNA PJESMA

Radujmo se svi u Gospodinu!
Svetkujmo blagdan u čast
svih svetih: njihovu se
blagdanu raduju anđeli i
zajedno s njima slave Sina
Božjega.

ZBORNA MOLITVA

Svemoguću vječni Bože,
danas zajedno slavimo
zasluge svih svetih. Molimo
te: što je više zagovornika,
udijeli nam i veće obilje
svoga milosrđa.
Po Gospodinu.

DAROVNA MOLITVA

Gospodine, neka ti budu mili
ovi prinosi na čast svih
svetih: oni su već postigli
besmrtnost, daj da se
zauzmu za naše spasenje.
Po Kristu.

PRIČESNA PJESMA

Blago čistima u srcu:
oni će Boga gledati!
Blago mirotvorcima: oni će
se sinovima Božjim zvati!
Blago progonjenima zbog
pravednosti: njihovo je
kraljevstvo nebesko!
(Mt 5, 8-10)

POPRIČESNA MOLITVA

Bože, ti si jedini svet i u svim
svecima častimo tvoja
čudesna djela. Molimo te:
posveti nas da te ljubimo
iznad svega te nas, zemaljske
putnike, od ovog stola
privedi na gozbu u nebeskoj
domovini. Po Gospodinu.

Prvo čitanje Otk 7, 2-4.9-14

*Vidjeh, eno velikoga mnoštva, što ga nitko ne mogaše izbrojiti,
iz svakoga naroda, i plemena.*

Čitanje Knjige Otkrivenja svetog Ivana apostola

Ja, Ivan, vidjeh drugoga jednog anđela gdje uzlazi od istoka sunčeva s pečatom Boga živoga. On povika iza glasa onoj četvorici anđela kojima bi dano nauditi zemlji i moru: »Ne udite ni zemlji ni moru ni drveću dok ne opečatimo sluge Boga našega na čelima!« I začujem broj opečaćenih – sto četrdeset i četiri tisuće opečaćenih iz svih plemena sinova Izraelovih.

Nakon toga vidjeh: eno velikoga mnoštva, što ga nitko ne mogaše izbrojiti, iz svakoga naroda, i plemena, i puka, i jezika! Stoje pred prijestoljem i pred Jaganjcem odjeveni u bijele haljine; palme im u rukama. Viču iza glasa: »Spasenje Bogu našem koji sjedi na prijestolju i Jaganjcu!«

I svi anđeli, što stajahu uokolo prijestolja i starješina i četiriju bića, padoše pred prijestoljem nice, na svoja lica, i pokloniše se Bogu govoreći: »Amen! Blagoslov i slava, i mudrost, i zahvalnica, i čast i moć i snaga Boga našem u vijeke vjekova. Amen.«

Ijedan me od starješina upita: »Ovi odjeveni u bijele haljine, tko su i odakle dođoše?« Odgovorih mu: »Gospodine moj, ti to znaš.« A on će mi: »Oni dođoše iz nevolje velike i oprali su haljine svoje i ubijelili ih u krvi Jaganjčevoj.«

Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam Ps 24, 1-4b.5-6

Pripjev: Takav je naraštaj onih koji traže lice tvoje, Gospodine!

Gospodnja je zemlja i sve na njoj,
svijet i svi koji na njemu žive.

On ga na morima utemelji
i na rijekama učvrsti.

Tko će uzići na Goru Gospodnju,
tko će stajati na svetom mjestu njegovu?

Onaj u koga su ruke nedužne i srce čisto:
duša mu se ne predaje ispraznosti.

On blagoslov prima od Gospodina
i nagradu od Boga, Spasitelja svoga.
Takav je naraštaj onih koji traže njega,
koji traže lice Boga Jakovljeva.

Drugo čitanje 1Iv 3, 1-3

Vidjet ćemo ga kao što jest.

Čitanje Prve poslanice svetoga Ivana apostola

Predragi! Gledajte koliku nam je ljubav darovao Otac: djeca se Božja zovemo, i jesmo. A zato nas svijet ne poznaje što ne poznaje njega.

Giovanni da San Giovanni,
Slava Svih Svetih, oko 1623.

Ljubljeni, sad smo djeca Božja i još se ne očitova što ćemo biti. Znamo: kad se očituje, bit ćemo njemu slični jer vidjet ćemo ga kao što jest. I tko god ima tu nadu u njemu, čisti se kao što je on čist.

Riječ Gospodnja.

Pjesma prije evanđelja Mt 11, 28

Dođite k meni svi vi, izmoredni i opterećeni, i ja ću vas odmoriti, govori Gospodin.

Evanđelje Mt 5, 1-12a

Čitanje svetog Evanđelja po Mateju

U ono vrijeme: Isus, ugledavši mnoštvo, uzide na goru. I kad sjede, pristupe mu učenici. On progovori i stane ih naučavati:

»Blago siromasima duhom:

njihovo je kraljevstvo nebesko!

Blago ožalošćenima: oni će se utješiti!

Blago krotkima: oni će baštiniti zemlju!

Blago gladnima i žednima pravедnosti: oni će se nasititi!

Blago milosrdnima: oni će zadobiti milosrđe!

Blago čistima srcem: oni će Boga gledati!

Blago mirotvorcima: oni će se sinovima Božjim zvati!

Blago progonjenima zbog pravédnosti:

njihovo je kraljevstvo nebesko!

Blago vama kad vas – zbog mene – pogrde i prognaju i

sve zlo slažu protiv vas! Radujte se i klićite:

velika je plaća vaša na nebesima!

Ta progonili su tako proroke prije vas!«

Riječ Gospodnja.

PRIJEDLOZI ZA PJEVANJE

Ulazna:	623.2	Radujmo se svi
ili	137	Svečanom blagdanu
	175	O Srce, Sina Božjega
Otpjevni psalam:	ŽV 11/2009	Takav je naraštaj
Prinosna:	237	Mir svoj, o Bože
ili	XXIV	Jubilejski himan
Pričesna:	287 (ili ŽV 11/2005)	Blaženstva
	273	Ja sam s vama
	246	Ovdje je sada
Završna:	688	Otkupitelj, Isuse

MOLITVA VJERNIKA

Braćo i sestre, uputimo svoje prošnje Ocu vječnome koji nas iznova poziva da sva svoja djela i riječi usmjerimo razvoju sjemena svetosti usađenom u srce svakog od nas:

1. Sveta se Crkva danas spominje svih znanih i neznanih svetih. Daj da nam njihovi sveti životi budu uzor za nasljedovanje ujedinenosti s Kristom, molimo te.
2. Papa, biskupi i prezbiteri na osobit su način pozvani živjeti svetost. Blagoslovi njihov trud i nastojanje da nas svojim primjerom usmjeravaju na put svetosti, molimo te.
3. U svijetu vladaju nemiri među mnogim narodima. Potiçi nas na neprestanu molitvu i post poradi uspostavljanja mira i sloge u među-ljudskim odnosima, molimo te.
4. Tvoj je Sin prihvatio trpljenje radi našega spasenja. Daj da se ne opiremo prihvaćanju životnih teškoća, već ih spremno podnosimo, molimo te.
5. Živeći u skladu s tvojim naukom, naši su pokojni usnuli nadajući se vječnome životu. Nagradi ih zbog svakoga dobrog djela i uvedi u vječnost sa svima svetima, molimo te.

Vječni Oče, poslušaj ove naše prošnje i daj da u svakoj životnoj situaciji tražimo tvoje lice te se neprestano trudimo živjeti svetim životom, a svi sveti neka nas prate svojim zagovorom do zajedništva u tvome kraljevstvu.

Po Kristu, Gospodinu našem. Amen.

Svi su pozvani na svetost

Psalam 24 je hodočasnička pjesma koja odražava vrlo konkretnu povijesnu situaciju. Naime, došavši blizu jeruzalemskog hrama, hodočasnici su se pitali: »Tko će uzići na goru Gospodnju? Tko može stajati na njegovom svetom mjestu?« Odgovor je kategoričan: »Onaj tko ima ruke nevine i srce čisto«. Mi kršćani možemo preuzeti riječi ovoga psalma jer smo i sami na putu, kao hodočasnici prema svetom mjestu, prebivalištu Gospodnjem, prema »nebeskom gradu, svetom Jeruzalemu, koji je naša majka«.

Božje sinovstvo

Prvo čitanje, uzeto iz Otkrivenja, prenosi dva viđenja sv. Ivana: u prvom vidimo mnoštvo svetaca koji još uvijek hodočaste ovim svijetom, a u drugom mnoštvo onih koji već uživaju vječnu slavu. Broj izabranih je simboličan i znači puninu – sto četrdeset i četiri tisuće – ali ima i karakter univerzalnosti, jer izabrani ili *obilježeni pečatom* dolaze iz »svakog plemena i jezika, puka i naroda«.

Drugo nam čitanje pokazuje gdje je korišten naše svetosti: u sinovstvu Božjem. Prva Ivanova poslanica kaže da smo djeca Božja, a to smo dužni očitovati svojim ponašanjem. Kao što smo od svojih roditelja naslijedili izgled lica ili boju očiju, tako bismo i od Oca nebeskog trebali nešto baštiniti: nešto od njegove dobrote, blagosti, svetosti. U življenju Božjeg sinovstva očituje se naša svetost, a ona nije pridržana tek nekolicini junaka: svi smo naime »pozvani na puninu kršćanskog života i na savršenstvo ljubavi« (*Lumen gentium* 40). Ustvari, svetost je prije svega dar Boga koji nas ljubi i daruje nam se u svome Sinu. Sukladno Očevu planu da budemo slični njegovu Sinu, sjeme svetosti je u svakome od nas, a na nama je da ga potpuno razvijemo za vječni život.

Taj cilj postiže se stalnim zalaganjem i radom na sebi, kako nas podsjeća sv. Ivan: »Tko god ima tu nadu u njemu, čisti se kao

što je on čist« (*1Iv* 3,3). Slično poziva i sv. Pavao: »Očistimo se, ljubljani, od svake ljage tijela i duha te dovršimo posvećenje u strahu Božjem« (*2Kor* 7,1).

Blaženstva – proglas o Kraljevstvu

U današnjem evanđelju Isus svečano proglašava veliku povelju svetosti predstavljajući u njoj fizionomiju Kristovih učenika. Sveci nisu čudaci nego ljudi koji su ostvarili svoju ljudskost slijedeći put koji im je pokazao Krist u svom Govoru na gori, odnosno u proglasu o blaženstvima kao njegovu prologu. Kršćanska tradicija smatra da se kršćanska etika temelji upravo na Govoru na gori; u njemu je Isus iznio plan i program kršćanskog življenja.

Blaženstva su mesijanski proglas o dolasku Kraljevstva Božjega za sve. Proroci su opisali mesijansko vrijeme kao vrijeme siromašnih, gladnih i progonjenih, a Isus obznanjuje da je to vrijeme došlo te sva blaženstva svodi na jedno: na radost zbog dolaska Kraljevstva Božjega. I samo u tom svjetlu mogu se shvatiti njegove paradoksalne tvrdnje. U Isusovu kraljevstvu ljestvica vrednota je drukčija od one u ljudskom kraljevstvu. Ljudi će obično reći: »Jadni siromasi, gladni i žedni!«, a Isus kaže: »Blago njima!«

Iz ovoga kratkog evanđeoskog ulomka u pamćenje nam se najviše urezuje riječ *blaženi*, koju Isus izgovara osam puta – na početku svakog blaženstva. U biblijskoj tradiciji to je svečan termin kojim se označuju sva dobra koja dolaze od Boga: blažen je čovjek koji prihvaća spasenje, a blaženstvo pretpostavlja vjeru. Na jednom mjestu u Matejevu Evanđelju reći će Isus Petru: »Blago tebi, Šimune, sine Jonin, jer ti to ne objavi tijelo i krv, nego Otac moj nebeski.« Stoga, osim vjere, blaženstvo pretpostavlja i ustrajnost i budnost. U svojoj Poslanici kaže Jakov: »Blago čovjeku koji odolijeva kušnjama, jer će, kad se pokaže prokušanim,

Franz Xaver Kirchebner, *Govor na gori*, XVIII. st.

primiti vijenac.« A kao poticaj na ustrajnost ističemo i Isusovu riječ iz Lukina Evanđelja: »Blago slugama koje Gospodar, kada dođe, nađe budne.«

Isus naziva blaženima siromahe, blage, žalosne, gladne, žedne, mirotvorce i progonejene zbog pravednosti. Svako je blaženstvo popraćeno obećanjem. Obećanja se pak odnose na budućnost, ali samo prvo i posljednje odnose se na sadašnjost: naime, siromasi u duhu i progonjeni već jesu u kraljevstvu nebeskom, odnosno kraljevstvo nebesko im već sada pripada.

U Starom zavjetu blaženstvo se poistovjećuje sa samim Bogom. Isus pak u sebi utjelovljuje blaženstva živeći ih savršeno, stoga ovom navješćaju o blaženstvima prethodi ulomak koji govori općenito o Isusovu poslanju: dovodili su mu razne nevoljnike, bolesnike i patnike, opsjednute, mjesečare i uzete, i on ih je sve ozdravljao. Isus je živio ideale blaženstva i u njemu su se ostvarila sva Božja obećanja. Ne nalazimo se dakle pred utopijom nego pred životnim programom koji može ostvariti svaki učenik.

Biti svet – biti ujedinjen s Kristom

To nam pokazuje i današnja svetkovina Svih svetih, kada nam Crkva predstavlja mnoštvo

svetih, naših uzora i zagovornika. Ova svetkovina potiče nas također da primijetimo svete koji žive pored nas i budemo obzirni prema gladnima, žednima, progonejima i siromašnima te se osjetimo dijelom Svete Crkve.

Razmišljanje o svecima je razmišljanje o našoj sudbini. Dok se oko nas priroda mijenja i lišće opada, svetkovina Svih svetih poziva nas da podignemo pogled podsjećajući nas da nam nije suđeno zauvijek trunuti na zemlji poput lišća. U Starom zavjetu biti svet značilo je »biti odvojen« od svega što je nečisto; u kršćanskom smislu biti svet znači »biti ujedinjen s Kristom«. Sveci, odnosno spašenici, nisu samo oni koji su upisani u kalendar. Tu su i »nepoznati sveci«: oni koji su riskirali život za svoju braću – mučenici zbog pravde.

Jednog je dana sv. Šimun Bogoslov doživio tako snažno mistično iskustvo Boga da je u sebi uzviknuo: »Ako je nebo samo ovo, meni je dosta!« Ali Kristov mu glas reče: »Jadan li si ti ako si ovim zadovoljan! Radost koju si osjetio u usporedbi s onom u raji je kao nebo naslikano na papiru u usporedbi s pravim nebom«.

Danimir Pezer

Trideset i prva nedjelja kroz godinu

5. studenoga 2023.

ULAZNA PJESMA

Gospodine,
ne ostavljaj me, Bože moj,
ne udaljuj se od mene.
Požuri se meni na pomoć,
Gospodine, spase moj.
(Ps 38, 22-23)

ZBORNA MOLITVA

Svemogućí, milosrdni Bože,
tvoja je milost da ti dostojno
i uzorno služimo.
Daj da bez zapreke težimo
za obećanim dobrima.
Po Gospodinu.

DAROVNA MOLITVA

Gospodine, nek ova žrtva
u tvojim očima bude čista,
a nama plemenit dar
tvoga milosrđa.
Po Kristu.

PRIČESNA PJESMA

Kao što je mene poslao
živi Otac, i ja živim po Ocu,
tako i onaj koji mene blaguje,
živjet će po meni.
(Ps 16, 11)

POPRIČESNA MOLITVA

Gospodine,
nahrano si nas
nebeskim otajstvom.
Molimo te, nek djeluje
u nama sve snažnije i
pripravi nas na dar
što ga obećava.
Po Kristu.

Prvo čitanje Mal 1, 14b–2, 2b.8-10

Vi ste s puta zašli, učinili ste da se mnogi o Zakon spotiču.

Čitanje Knjige proroka Malahije

Ja sam velik kralj – govori Gospodin nad vojskama – i strašno je ime moje među narodima. A sad vas opominjem, svećenici! Ako ne budete poslušali, ako ne budete k srcu uzeli da proslavite ime moje – govori Gospodin nad vojskama – kletvu ću na vas svaliti.

Vi ste s puta zašli, učinili ste da se mnogi o zakon spotiču, raskinuli ste savez Levijev – govori Gospodin nad vojskama. Zato učinih da vas preziru i ponizuju svi narodi jer se putova mojih vi držali niste, nego ste bili pristrani primjenjujući zakon.

Nemamo li svi jednog Oca? Nije li nas jedan Bog stvorio? Zašto smo onda jedan drugome nevjerni te skvrnimo savez svojih otaca?

Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam Ps 131, 1-3

Pripjev: Čuvaj dušu moju u miru kod sebe, Gospodine!

Gospodine, ne gordi se moje srce
niti se oči uznose.

Ne idem za stvarima velikim
ni za čudima što su iznad mene.

Ne, ja sam se smirio
i upokojio dušu svoju;
kao dojenče na grudima majke,
kao dojenče duša je moja u meni.

U Gospodina se, Izraele, uzdaj
odsada dovijeka.

Drugo čitanje 1Sol 2, 7b-9.13

Htjedismo vam predati ne samo evanđelje Božje nego i naše duše.

Čitanje Prve poslanice svetoga Pavla apostola Solunjanima
Braćo!

Bili smo među vama nježni kao majka što hrani i njeguje svoju djecu. Tako, puni ljubavi prema vama, htjedismo vam predati ne samo evanđelje Božje nego i naše duše jer ste nam omiljeli. Sjećate se doista, braćo, našega truda i napora. Propovijedali smo vam evanđelje Božje i radili noću i danju da ne bismo opteretili koga od vas. Zato, eto, i mi bez prestanka zahvaljujemo Bogu što ste, kad od nas primiste riječ poruke Božje, primili ne riječ ljudsku, nego kakva uistinu jest, riječ Božju koja i djeluje u vama, vjernicima.

Riječ Gospodnja.

Michelangelo Buonarroti,
Mojsije, 1513. – 1515.

MOLITVA VJERNIKA

Da bismo prispjeli u kraljevstvo nebesko, moramo gajiti poniznost koja nam pogled usmjerava k nebeskom Ocu, stoga ga iskrena i ponizna srca zamolimo:

1. Tvoj nas Sin uči da se ljudska veličina očituje u služenju drugima. Daj da tvoja Crkva bude istinska poslušiteljica mnoštva dobara koja joj neprestano daruješ, molimo te.
2. Svećenici su odabrali ponizno ti služiti i moliti za povjerene im duše. Hrabri ih svojom prisutnošću i brani od zemaljskih napasti, molimo te.
3. Ljudi koje si postavio za vođe država i naroda, često vladaju gledajući na vlastitu korist i korist njima bliskih. Osvijesti im potrebu za pravednim vladanjem i pružanjem pomoći najugroženijima, molimo te.
4. Često volimo zauzimati prva mjesta u društvu, i kad ih nismo zavrijedili. Ukloni od nas svaku potrebu za uzvisivanjem kako ne bismo sami sebe odveli u propast, molimo te.
5. Naša su pokojna braća i sestre živjela trudeći se steći vječni život. Iskaži im svoje neizmerno milosrđe na posljednjem sudu te ih uvedi u vječnost, molimo te.

Nebeski Oče, često volimo biti u središtu pažnje i teško se odlučujemo u poniznosti služiti bližnjima. Iako je naša ljudskost ograničena, tvojom pomoću možemo pobijediti svaku oholost. Krijepi nas na putu donošenja dobrih odluka i usmjeravaj putem poniznosti do nebeskih visina. Po Kristu, Gospodinu našem. Amen.

Pjesma prije Evandjelja Mt 23, 9b.10

Jedan je Otac vaš onaj na nebesima;
i vođa je vaš jedan – Krist.

Evandjelje Mt 23, 1-12

Govore, a ne čine.

Čitanje svetog Evandjelja po Mateju

U ono vrijeme:

Isus prozbori mnoštvu i svojim učenicima:

»Na Mojsijevu stolicu zasjedoše pismoznanci i farizeji.

Činite dakle i obdržavajte sve što vam kažu,

ali se nemojte ravnati po njihovim djelima
jer govore, a ne čine. Vežu i ljudima na pleća toware
teška bremena, a sami ni da bi ih prstom makli.

Sva svoja djela čine zato da ih ljudi vide.

Doista, proširuju zapise svoje i produljuju rese.

Vole pročelja na gozbama, prva sjedala u sinagogama,
pozdrave na trgovima i da ih ljudi zovu 'Rabbi'.

Vi pak ne dajte se zvati 'Rabbi', jer jedan je učitelj vaš,
a svi ste vi braća. Ni ocem ne zovite nikoga na zemlji
jer jedan je Otac vaš – onaj na nebesima.

I ne dajte da vas vođama zovu,

jer jedan je vaš vođa – Krist.

Najveći među vama neka vam bude poslužitelj.

Tko se god uzvisuje, bit će ponižen,

a tko se ponizuje, bit će uzvišen.«

Riječ Gospodnja.

PRIJEDLOZI ZA PJEVANJE

Ulazna:	78.3	O Bože, spasi me
ili	227	O silni, jaki Bože
Otpjevni psalam:	(ŽV 10/2011)	Čuvaj dušu moju
Prinosna:	XIV	Evo nas, Oče
ili	227.2	O Bože, po milosti
Pričesna:	101	Kušajte i vidite
	241	Oče naš dobri
	201	O svjetlo duša, Isuse
Završna:	184 (283)	Ti divni Kralj si nebesnik

Čuvaj dušu svoju u miru kod sebe, Gospodine!

Promatrajući čovjeka tijekom života, primjećuje se kako traga za nečim što je nalazio u majčinoj utrobi, ali i za nečim što je pronalazio u majčinu krilu: sigurnost i mir. »Ne, ja sam se smirio i upokojio dušu svoju; kao dojenče na grdima majke, kao dojenče duša je moja u meni« (Ps 131,2).

I danas, kada je svijet ispunjen nesigurnošću i nemirom, što drugo može čovjek zavapiti negoli ono što smo i ponavljali kao pripjev u Pslamu: »Čuvaj dušu svoju u miru kod sebe, Gospodine!« Jer kada čovjek pronađe mir i sigurnost, našao je sve što mu je u životu potrebno. No, ove dvije vrijednosti čovjek nikako ne traži samo za sebe, već te vrijednosti traže i roditelji za svoju djecu, ali kasnije u životu i djeca svojim starijim roditeljima žele pružiti upravo to: mir i sigurnost. Dovoljan dokaz koliko su nam ove vrijednosti dragocjene, a toliko ih puta uzimamo zdravo za gotovo i primjećujemo koliko su nam vrijedne tek kada ih izgubimo. Zato je i toliko teško gledati i čitati o ljudima kojima je oružjem ili na neki drugi način oduzet mir, koji ne znaju hoće li zbog atmosfere nesigurnosti preživjeti još jedan dan svojega života. I unatoč tim slikama koje čovjek gleda tijekom cijelog svoga vijeka i povijesti i dalje se u svijetu ništa ne mijenja, i dalje gledamo tolika uplakana lica roditelja i djece, baka i djedova koji samo traže mir i sigurnost.

Tražeći mir i sigurnost, postavlja se samim time onda i logično pitanje gdje ih onda uopće i može čovjek pronaći ili gdje ih može početi tražiti? U misao mi u ovom trenutku dolazi geslo monaha kartuzijanaca: »*Stat crux dum volvitur orbis* – Križ stoji čvrsto dok se svijet okreće«. A taj križ stoji čvrsto samo zato što na njemu nalazimo Riječ Božju »koja i djeluje u nama, vjernicima« (usp. 1Sol 2,13), odnosno na tom križu nalazimo Gospodina koji se po svojoj poniznosti uzvisio: »On, trajni lik Božji, nije se

kao plijena držao svoje jednakosti s Bogom, nego sam sebe *oplijeni* uzevši lik sluge, postavši ljudima sličan; obličjem čovjeku nalik, ponizi sam sebe, poslušan do smrti, smrti na križu. Zato Bog njega preuzvisi i darova mu ime, ime nad svakim imenom« (Fil 2,6-9). A kada u ljudskom životu nešto stoji čvrsto, upravo tu onda čovjek može pronaći ono za čim i čezne: mir i sigurnost. No, kako taj mir i sigurnost ugraditi u svakodnevni život?

Božju riječ nećemo pronaći negdje vani, gdje nalazimo pristranosti, tovarjenja teških bremena, popularnost, prva mjesta ili počasna imena... Božja riječ djeluje u nama. Opominje prorok Malahija: »Ako ne budete poslušali, ako ne budete k srcu uzeli da proslavite ime moje...« (Mal 2,2), što li drugo onda može i izlaziti iz našega srca negoli »zle namisli, bludništva, krađe, ubojstva, preljubi, lakomstva, opakosti, prijevara, razuzdanost, zlo oko, psovka, uznositost, bezumlje« (Mk 7,21-22). I pitamo se onda zajedno s Prorokom: »Nemamo li svi jednog Oca? Nije li nas jedan Bog stvorio? Zašto smo onda jedan drugome nevjerni te skvrnimo savez svojih otaca?« (Mal 1,10)

Odgovor pronalazimo samo u jednoj jedinjoj riječi: oholost. A tu oholost nalazimo na prvom mjestu od sedam glavnih grijeha uz: škrtost, bludnost, zavist, neumjerenost u jelu i piću, srditost i lijenost. U svim tim situacijama, počevši od oholosti, čovjek stavlja sebe na prvo mjesto, odnosno počinje se uzvisivati i tu zapravo počinje njegov pad, jer kako će to sažeti sveti Benedikt, opat: »ohološću se silazi, a poniznošću uzlazi prema Božjoj ljubavi«.

Tako smo sa svetim Benediktom došli i do jednostavnoga odgovora kako da budemo jedni drugima vjerni, kako da se prepoznamo kao djeca jednoga, nebeskoga Oca i kako da ostanemo vjerni Božjem savezu. Kao i u prethodnom slučaju, ponovno se

može na ovo odgovoriti jednom jedinom riječju: poniznošću.

O poniznosti su pisali i u njoj su se trudili mnogi tijekom povijesti spasenja: počevši od Staroga i Novoga zavjeta pa sve do dana današnjega, a o njoj su na poseban način razmišljali i u njoj se trudili monasi ili pustinjači – ljudi koji su čitav svoj život proveli u pustinji tražeći Gospodina i načine da ga što bolje upoznaju i ljube.

Jedan od poznatijih monaha je Makarije uz kojega vežemo jednu zanimljivu zgodu. Naime, jednom kada se Makarije vraćao u svoju ćeliju iz močvare noseći palmine grane, susreo je putem đavla s kosom. Đavao ga je htio udariti, ali nikako mu nije uspijevalo te mu reče: »Kakva je to snaga u tebi, Makarije, da ti ne mogu ništa? Jer što god ti činiš, činim i ja. Ti postiš, postim i ja. Ti bdiješ, ja uopće ne spavam. Samo si u jednome bolji od mene.« Upita ga Makarije: »U čemu to?« On odgovori: »U poniznosti. I zbog toga ti ne mogu ništa!«

Tako nas poniznost, za razliku od uzvišenosti koja nas okreće prema nama samima, usmjerava prema Gospodinu, prema velikom kralju čije ime je strašno među narodima (usp. *Mal* 1,14b), ali isto tako i potiče molitvu: »*Bože, milostiv budi meni grešniku.* Tu molitvu Crkva trajno preuzima kao svoju: *Kyrie eleison. Gospodine, smiluj*

se« (*Katekizam Katoličke Crkve*, br. 2613) i tu čovjek počinje ne samo pronalaziti, već i živjeti mir i sigurnost te tada ne ide za stvarima velikim ni za čudima koja su iznad njega. »Ne, ja sam se smirio i upokojio dušu svoju...«

U protivnom, silazimo s puta i spitičemo se o Božji zakon čime i započinje svako silaženje i nizbrdica u duhovnom životu.

No, kako onda zadržati tu krepost poniznosti? Kako ju na najlakši način živjeti? Krepost je to koja se ne stječe preko noći, već se u njoj čovjek svakoga dana ispočetka vježba i u njoj napreduje i svakoga dana donosi odluku da želi živjeti upravo tako – ponizno.

»Zato, braćo, ako želimo doći k vrhuncu savršene poniznosti i brzo dospjeti do onoga nebeskoga uzvišenja do kojega se dolazi poniznošću u ovome životu, onda moramo djelima, prema gore usmjerenima, postaviti one ljestve što su se pokazale Jakovu u snu kad je vidio kako anđeli po njima silaze i uzlaze. Nedvojbeno je da to silaženje i uspinjanje za nas nema nikakva drugog značenja nego da se ohološću silazi, a poniznošću uzlazi« (sv. Benedikt, *Pravilo*, 7. poglavlje).

A upravo ćemo tu gore onda i naći mir i sigurnost... »*Čuvaj dušu svoju u miru kod sebe, Gospodine!*«

Tomislav Hačko

Trideset i druga nedjelja kroz godinu

12. studenoga 2023.

ULAZNA PJESMA

Neka dopre do tebe
molitva moja, prigni uho
k vapaju mome, Gospodine.
(Ps 88, 3)

ZBORNA MOLITVA

Svemogući milosrdni Bože,
ukloni sve protivštine
duha i tijela da ti služimo
slobodna i radosna srca.
Po Gospodinu.

DAROVNA MOLITVA

Gospodine,
obazri se na ovu pomirnu
žrtvu. Daj da pobožnošću i
ljubavlju postignemo što
slavimo u otajstvu muke
tvoga Sina, Isusa Krista.
Koji živi.

PRIČESNA PJESMA

Gospodin je pastir moj,
ni u čem ja ne oskudijevam;
na poljanama zelenim
on mi daje odmora;
na vrutke me tihane vodi
i krijepi dušu moju.
(Ps 23,1-2)

POPRIČESNA MOLITVA

Zahvaljujemo ti, Gospodine,
za svete darove po kojima
smo primili nebesku snagu.
Molimo te, prožmi nas
svojim Duhom, da budemo
iskreni i postojani.
Po Kristu.

Prvo čitanje Mudr 6, 12-16

Mudrost nalaze oni koji je traže.

Čitanje Knjige Mudrosti

Mudrost je sjajna i ona ne tamni: lako je vide koji je ljube i nalaze je oni koji je traže. Ona pretječe sve koji je žude i prva im se pokazuje. Tko zorom rani njoj, taj se ne muči: nalazi je gdje sjedi kraj vrata njegovih. Jer je i sama misao na nju mudrost savršena, a tko radi nje bdi, brzo je bezbrižan. Ona hodi naokolo i traži sebi dostojne; i pojavljuje im se dobrohotno na stazama i ususret im dolazi u svakoj misli.

Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam Ps 63, 2-8

Pripjev: Tebe žeda duša moja, Gospodine, Bože moj!

O Bože, ti si Bog moj:

gorljivo tebe tražim;

tebe žeda duša moja, tebe želi tijelo moje,

kao zemlja suha, žedna, bezvodna.

U svetišću sam tebe motrio

gledajući ti moć i slavu.

Ljubav je tvoja bolja od života,

moje će te usne slaviti.

Tako ću te slaviti za života,

u tvoje ću ime ruke dizati.

Duša će mi biti kao sala i mrsa sita,

hvalit ću te kliktavim ustima.

Na postelji se tebe spominjem,

u bdjenjima noćnim mislim na tebe.

Ti postade meni pomoć,

kličem u sjeni krila tvojih.

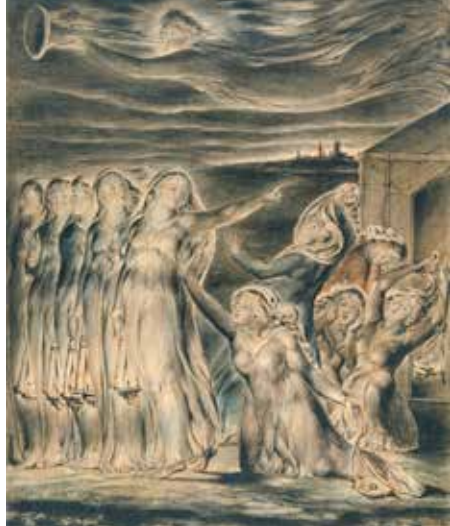
Drugo čitanje 1Sol 4, 13-18

Bog će one koji usnuše u Isusu, privesti zajedno s njime.

Čitanje Prve poslanice svetoga Pavla apostola Solunjanima

Braćo! Nećemo da budete u neznanju o onima koji su usnuli, da ne tugujete kao drugi koji nemaju nade. Doista, ako vjerujemo da je Isus umro i uskrsnuo, onda će Bog i one koji usnuše u Isusu, privesti zajedno s njime. Ovo vam uistinu velimo po riječi Gospodnjoj: mi živi, preostali za Dolazak Gospodnji, nećemo preteći onih koji su usnuli. Jer sâm će Gospodin – na zapovijed, na glas arkandelov, na zov trublje Božje – sići s neba. I najprije će uskrsnuti mrtvi u Kristu, a zatim ćemo mi živi, preostali, zajedno s njima biti ponoseni na oblacima u susret Gospodinu, u zrak. I tako

William Blake,
Prispodoba o mudrim i ludim djevicama, 1825.

ćemo uvijek biti s Gospodinom. Tješite se dakle uzajamno ovim riječima!

Riječ Gospodnja.

Pjesma prije Evanđelja Mt 24, 42a.44

Bdijte i budite pripravnijer ne znate čas kad će Sin Čovječji doći.

Evanđelje Mt 25, 1-13

Evo zaručnika! Iziđite mu u susret!

Čitanje svetog Evanđelja po Mateju

U ono vrijeme:

Reče Isus svojim učenicima ovu prispodobu:

»Kraljevstvo će nebesko biti kao kad deset djevice uzeše svoje svjetiljke i iziđoše u susret zaručniku. Pet ih bijaše ludih, a pet mudrih. Lude uzeše svjetiljke, ali ne uzeše sa sobom ulja. Mudre pak zajedno sa svjetiljkama uzeše u posudama ulja.

Budući da je zaručnik okasnio, sve one zadrijemaše i pozaspaše. O ponoći nastava vika: 'Evo zaručnika! Iziđite mu u susret!' Tada ustadoše sve one djevice i urediše svoje svjetiljke. Lude tada rekoše mudrima: 'Dajte nam od svoga ulja, gase nam se svjetiljke!' Mudre im odgovore: 'Nipošto! Ne bi doteklo nama i vama. Pođite radije k prodavačima i kupite!'

Dok one odoše kupiti, dođe zaručnik: koje bijahu pripravne, uđoše s njim na svadbu i zatvore se vrata.

Poslije dođu i ostale djevice pa stanu dozivati: Gospodine! Gospodine! Otvori nam!' A on im odgovori: 'Zaista kažem vam, ne poznajem vas!' Bdijte dakle jer ne znate dana ni časa!«

Riječ Gospodnja.

PRIJEDLOZI ZA PJEVANJE

Ulazna:	214	Molimo tebe
ili	220	Gdje god su dvojica
Otpjevni psalam:	107	Tebe žeda duša moja
Prinosna:	XV	Oče, primi žrtvu ovu
ili	228.2	Nekad na križu
Pričesna:	III	Gospodin je pastir moj
	243	Sakramentu veličajnom
	222	Gospodin kraljuje
Završna:	756	U slavu svetog Srca

MOLITVA VJERNIKA

Braćo i sestre, iskrenim se molitvama utecimo Bogu Ocu, moleći ga da u svakom trenutku budemo vjerni i pripravnina Kristov ponovni dolazak:

1. Mudre su djevice spremno dočekale zaručnika. Daj da tvoju Crkvu uvijek krasi spremnost na svako dobro djelo i unošenje svjetla u tamu ovozemnosti, molimo te.
2. Svećenici nas neprestano potiču na budnost u vjeri. Daj da i dalje ustraju u vršenju službe koju si im povjerio kako ne bismo živjeli nespremno poput ludih djevice, molimo te.
3. Redovničke zajednice diljem svijeta neprestano mole na razne nakane. Blagoslovi njihovu molitvu i obdari ih svim potrebnim milostima, molimo te.
4. Često se hvalimo raskošnim svjetiljkama kršćanstva, prikrivajući manjak ulja vjere. Daruj nam istinsku vjeru koja obiluje plemenitim djelima i budnošću za potrebite, molimo te.
5. Na kraju ovozemaljskog života dolazimo pred tvoje lice. Daj da naša dobra djela zasvijetle poput svjetiljki punih ulja i osvijetle nam put u nebesko kraljevstvo, molimo te.

Bože Oče, zahvaljujemo ti na neizmjerne ljubavi i strpljenju kojima nas potičeš na rast u vjeri. Učini nas budnima u molitvi kako bismo u svakome trenu bili pripravnijer susret s tobom u vječnosti.

Po Kristu, Gospodinu našem. Amen.

Vjera i nevjera u Kristov dolazak

Govor o Bogu u slikama jer čini nam se da drugog puta niti nema

Ukoliko čitamo evanđelja biva nam svaki puta sve jasnije kako se o kraljevstvu Božjem uistinu teško može govoriti bez posredstva slika, odnosno priča koje nam Isus priča. On pak kao glavni protagonist i začetnik kraljevstva na najpotpuniji način može opisati njegovu narav. Stoga nas ne čudi da i u evanđelju 32. nedjelje kroz crkvenu godinu koja nas polako sprema za svršetak liturgijske godine, koja će kulminirati svetkovinom Krista kralja, čitamo iznova o Božjem dolasku. Njega nam evanđelist prikazuje na sljedeći način. Čini to slikom skupine od deset djevice koje iščekuju Kristov dolazak. Djevice su to koje su prikaz onoga što je Crkva. Ona bi trebala u sebi imati element s jedne strane budnosti i spremnosti za ponovni Kristov dolazak, a s druge strane trebala bi ju krasiti djevičanska usmjerenost na sjedinjenje sa zaručnikom.

Zaručnički odnos Krista i Crkve ili nešto drugo?

Govor o Crkvi na način analogije zaručnik = Krist i zaručnica = Crkva prisutan je na više mjesta u Svetom pismu. Na osobiti način možemo istaknuti Knjigu Otkrivenja gdje je Crkva prikazana kao ona koja stupa u zaručnički odnos s Kristom jer je nastupio čas Jaganjčeve gozbe (usp. *Otk* 19). No, i u Otkrivenju, a vidimo i u evanđelju ove nedjelje – taj odnos je uistinu kompleksan. S jedne strane ćemo se svi složiti da vjerujemo u Krista i da živimo za njega, no često nam nedostaje žive budnosti i pripreme za istinski susret s njim. Ta nejasnoća iščekivanja Krista u evanđelju je prikazana kroz sliku svjetiljki koje nemaju ulja. Evanđelist ciljano prikazuje zbor zaručnica na način da imamo pet zaručnica sa svjetiljkama punim uljem te pet onih kojima nedostaje ulja u svjetiljkama.

Primjećujemo kako i jedne i druge imaju ulja, no ne u dostatnoj mjeri. Slika je to crkvene stvarnosti danas. Gotovo da nema čovjeka koji je dionik crkvene stvarnosti da nema barem trunka ulja u svjetiljki svoje osobnosti, no često ga nema u pravoj mjeri te samim time ne uspijeva ući u istinski odnos s Bogom. A složiti ćemo se da bi nam svima trebao biti cilj ući posredstvom svjetiljki u puni odnos s Bogom, a ne tek tapkati u mraku svoje površne svjetlosti.

Imati svjetiljku, a nemati ulje ili o vjeri koja je ustvari često nevjera

Ono što više od svega zapanjuje u današnjem evanđelju je činjenica da i jedne i druge djevice posjeduju svjetiljke no jedna skupina kao da ne vjeruje da su im svjetiljke uopće potrebne. Jer inače bi imale ulja. Iznova nam se tu prikazuje stvarnost Crkve danas. Koliko je ljudi koji su pri Crkvi, no Krista istinski ne ljube niti ne očekuju ući u apsolutnu radost zajedništva s njim. I upravo je činjenica neznanja o trenutku njegova ponovnog dolaska prekretnica na planu očitovanja njihove vjere. Krist kao da namjerno odgađa svoj dolazak ne bi li mi sami pročistili svoje motive bivanja u Crkvi. Jer njegov iznenadni dolazak prokazan će često lažni sjaj naših vjerskih okupljanja u kojima nema istinske želje da susretnemo Krista.

Upravo su svjetiljke koje nisu dostatno ispunjene uljem pokazatelj naše osobnosti koja ne računa na ozbiljan način s ponovnim Kristovim dolaskom, a jednako tako ni s činjenicom da je On uvijek prisutan kada mu mi otvorimo svoja vjernička srca. U trenutku konačnog Kristova očitovanja u slavi neki će, reći će evanđeoski tekst, poželjeti posegnuti za uljem onih koji su mudri te su ozbiljno računali s Kristovim dolaskom. No u nemogućnosti posezanja za tuđim uljem otići će kupiti isto. Međutim eminentnost susreta s Kristom neće dopuštati kupnju

Friedrich Wilhelm Schadow, *Prispodoba o mudrim i ludim djevicama*, 1842.

ulja jer ulje za svjetiljku se vrlo vjerojatno niti ne kupuje materijalnim sredstvima već životom u vjeri koji ozbiljno računa na Kristov dar ulja koje potpomaže naše živote. I to je evanđelistu jako važno prikazati. Iz tog razloga na vrlo odrješit način prikazuje mudre djevice kao one koje ne dopuštaju dijeljenje ulja drugima u trenutku Kristova dolaska. Putokaz je to za promišljanje o našoj vjeri jer se i u našim životima često događa da živimo od ulja drugih. Od žara vjere drugih ljudi, a ne svoje vjere. Ponekada ih gledamo te stojimo zapanjeni jasnoćom njihova sjaja vjere. Jer vjernička svjetiljka uvijek obasjava i tmine onih koji doduše ne vjeruju u punoj mjeri, no vole se ogrijati na žaru vjerničkog plamena.

Budnost u iščekivanju Krista kao znak raspoznavanja istinske od lažne vjere

Na koncu uočimo još nešto. Evanđelistu je stalo prikazati neusporedivost onoga što Bog stvara u odnosu na sva ljudska stremljenja na zemlji. To čini na način da vrlo grubo prikazuje zatvorenost svadbene dvorane za one koji nisu istinski budni u iščekivanju

Kristova dolaska. Na taj način evanđelje nije prikaz Božje isključivosti, nego, čini nam se, ipak Božje ozbiljnosti prema onima koji su doista vjernici. Jer Bog nas raspoznaje po našem iskrenom iščekivanju njegova dolaska. Izostanak budnosti u čekanju Kristova dolaska vrlo vjerojatno će rezultirati i nemogućnošću ulaska u potpunu radost koju nam Bog daruje. Budnost pak čekanja Boga očituje se u mudrosti življenja koje će uvijek svijetliti svjetlom vjere. Vjere koja se nada te budno iščekuje Krista koji dolazi. Na koncu zar ne da se istinsko kršćanstvo i odlikuje u temeljnoj istini koja se može prereći na sljedeći način. Naime, oni koji su u Krista povjerovali već sada hode u svijesti da je On živ te obasjava tmine njihova života te ga čeznu u punom sjaju ugledati o njegovu ponovnom dolasku u slavi. Kada? Ne znamo. No, to i jest jedan od pokazatelja naše snažne vjere. One koja uvijek strpljivo i budno čeka na Gospodina unatoč tome što se čini da On uvijek kasni. Međutim, činjenica da je On već došao te je živo prisutan u svojoj Crkvi tu pomisao opovrgava.

Ivan Benaković

Trideset i treća nedjelja kroz godinu

19. studenoga 2023.

ULAZNA PJESMA

Gospodin govori:

Ja znam svoje naume
koje s vama namjeravam
– naume mira a ne nesreće:
zazivat ćete me i ja ću vas
uslišati i sabrat ću vas
iz svih naroda.
(Jr 29, 11-12.14)

ZBORNA MOLITVA

Gospodine, Bože naš,
daj da naša vjernost tebi
bude i naša radost;
jer duboka je i trajna sreća
postojano služiti tebi,
Stvoritelju svega dobra.
Po Gospodinu.

DAROVNA MOLITVA

Gospodine, daj da nam
darovi, prineseni tvome
imenu, udijele vjernost
u tvojoj službi i vječno
zajedništvo s tobom u slavi.
Po Kristu.

PRIČESNA PJESMA

Milina mi je biti u Božjoj
blizini, imati sklonište svoje
u Gospodinu.
(Ps 73, 28)

POPRIČESNA MOLITVA

Častili smo se, Gospodine,
svetim otajstvom što smo
ga prinijeli na spomen
tvoga Sina, kako nam je
on naredio. Daj da po njemu
rastemo u ljubavi.
Po Kristu.

Prvo čitanje Izr 31, 10-13. 19-20. 30-31*Vješto radi rukama marnim.*

Čitanje Knjige Mudrih izreka

Tko će naći ženu vrsnu? Više vrijedi ona nego biserje. Muževljevo se srce uzda u nju i blagom neće oskudijevati. Ona mu čini dobro, a ne zlo, u sve dane vijeka svojeg. Pribavlja vunu i lan i vješto radi rukama marnim. Rukama se maša preslice i prstima drži vreteno. Siromahu dlan svoj otvara, ruke pruža nevoljnicima. Lažna je ljupkost, tašta je ljepota: žena sa strahom Gospodnjim zaslužuje hvalu. Plod joj dajte ruku njezinih i neka je na vratima hvale djela njezina!

Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam Ps 128, 1-5*Pripjev: Blago svima koji se boje Gospodina!*

Blago svakome koji se boji Gospodina,
koji njegovim hodi stazama!
Plod ruku svojih ti ćeš uživati,
blago tebi, dobro će ti biti.

Žena će ti biti kao plodna loza
u odajama tvoje kuće;
sinovi tvoji ko mladice masline
oko stola tvoje.

Eto, tako će biti blagoslovljen čovjek
koji se boji Gospodina!
Blagoslovio te Gospodin sa Siona,
uživao sreću Jeruzalema
sve dane života svojega!

Drugo čitanje 1Sol 5, 1-6*Da vas Dan ne zaskoči kao kradljivac.*

Čitanje Prve poslanice svetoga Pavla apostola Solunjanima

O vremenima i trenucima nije, braćo, potrebno pisati vam. Ta i sami dobro znate da Dan Gospodnji dolazi baš kao kradljivac u noći. Dok još budu govorili: »Mir i sigurnost«, zadesit će ih iznenadna propast kao trudovi trudnicu i neće umaći.

Ali vi, braćo, niste u tami, da bi vas Dan mogao zaskočiti kao kradljivac: ta svi ste vi sinovi svjetlosti i sinovi dana. Nismo doista od noći ni od tame. Onda i ne spavajmo kao ostali, nego bdijmo i trijezni budimo.

Riječ Gospodnja.

Pjesma prije Evandjelja Iv 15, 4a.5b

Ostanite u meni i ja u vama, govori Gospodin,
tko ostaje u meni, taj donosi mnogo roda.

Léonard Gaultier,
Prispodoba o talentima, 1576. – 1580.

MOLITVA VJERNIKA

Braćo i sestre, nebeski nam je Otac iskazao svoju neizmjernu ljubav i povjerenje dajući nam mnoštvo talenata koje moramo odgovorno primiti i razvijati, stoga mu se utecimo prošnjama:

1. Tvoji vjerni posjeduju mnoštvo talenata. Daj da ih mudro koriste i svatko na svoj način doprinosi svetosti Crkve i širenju tvoga nauka, molimo te.
2. Svećenicima si povjerio zadaću živjeti i naučavati u skladu s tvojim zapovijedima. Daj da nas njihov primjer potakne na odgovorno shvaćanje vjere, molimo te.
3. Dvojica slugu iz današnjeg evanđelja prihvatili su i iskoristili talente na najbolji mogući način. Daj da i mi prihvaćamo svaki tvoj dar i koristimo ga za spasenje i dobro nas, i naših bližnjih, molimo te.
4. Treći je sluga odbacio povjerenje i mogućnost za vršenje dobra. Daj da si vlastitom nemarnošću i ovozemnim užicima ne zatvorimo vrata vječnoga života, molimo te.
5. Naši su se pokojni trudili biti tvoji dobri i vjerni sluge. Nagradi svako njihovo dobro djelo i trud oko povjerenih talenata mjestom kod svog nebeskog stola, molimo te.

Oče nebeski, u naša si srca usadio težnju za vječnošću. Molimo te da nas usmjeriš na pravi put kako bismo, oslobođeni tereta ovozemaljskih dobara, koristeći darovane talente živjeli budno i odgovorno te tako primili obećanu nagradu vječnoga života.

Po Kristu, Gospodinu našem. Amen.

Evandjelje Mt 25, 14-30

U malome si bio vjeran, uđi u radost gospodara svoga!

Čitanje svetog Evandjelja po Mateju

U ono vrijeme: Reče Isus svojim učenicima ovu prispodobu: »Čovjek, polazeći na put, dozva slugu i dade im svoj imetak. Jednomu dade pet talenata, drugomu dva, a trećemu jedan – svakomu po njegovoj sposobnosti. I oputova. Onaj koji je primio pet talenata odmah ode, upotrijebi ih i stekne drugih pet. Isto tako i onaj sa dva stekne druga dva. Onaj naprotiv koji je primio jedan ode, otkopa zemlju i sakri novac gospodarov.

Nakon dugo vremena dođe gospodar tih slugu i zatraži od njih račun. Pristupi mu onaj što je primio pet talenata i donese drugih pet govoreći: 'Gospodaru! Pet si mi talenata predao. Evo, drugih sam pet talenata stekao!' Reče mu gospodar: 'Valjaš, slugo dobri i vjerni! U malome si bio vjeran, nad mnogim ću te postaviti! Uđi u radost gospodara svoga!'

Pristupi i onaj sa dva talenta te reče: 'Gospodaru! Dva si mi talenta predao. Evo, druga sam dva talenta stekao!' Reče mu gospodar: 'Valjaš, slugo dobri i vjerni! U malome si bio vjeran, nad mnogim ću te postaviti! Uđi u radost gospodara svoga.'

A pristupi i onaj koji je primio jedan talenat te reče: 'Gospodaru! Znadoh te: čovjek si strog, žanješ gdje nisi sijao i kupiš gdje nisi vijao. Pobojah se stoga, odoh i sakrih talenat tvoj u zemlju. Evo ti tvoje!' A gospodar mu reče: 'Slugo zli i lijeni! Znao si da žanjem gdje nisam sijao i kupim gdje nisam vijao! Trebalo je dakle da uložiš moj novac kod novčara i ja bih po povratku izvadio svoje s dobitkom.'

'Uzмите stoga od njega talenat i podajte onomu koji ih ima deset. Doista, onomu koji ima još će se dati, neka ima u izobilju, a od onoga koji nema oduzet će se i ono što ima. A beskorisnoga slugu izbacite van u tamu. Ondje će biti plač i škrgut zubi.' «

Riječ Gospodnja.

PRIJEDLOZI ZA PJEVANJE

Ulazna:	226	Od sva se četiri vjetra
Otpjevni psalam:	388	Blago svima
Prinosna:	226.2 i 3	Tisuću zrnaca skupa
ili	230	Darove prinesite
Pričesna:	260	O da bude
	223	S nama je Gospod
	ŽV 1/2006	Euharistijo sveta
Završna:	753	Do nebesa

Talenti odgovornosti pred vječnošću

Današnja Božja riječ nam nudi nekoliko modela odgovornoga, to jest neodgovornoga ponašanja u određenim životnim situacijama. U Knjizi Mudrih izreka svetopisac se pita tko može pronaći vrsnu ženu, što znači da je za pretpostaviti da je ona vrlo rijetka pojava. Očito je bilo više onih nevaljalih i neodgovornih žena koje su živjele u neodgovornosti i površnosti pa je onda svetopisac na ovaj način pristupio govoru o modelu vrsne žene. Slično će i sveti Pavao govoriti o ljudima koji žive kao u tami, te s druge strane poziva kršćane da žive kao sinovi svjetlosti i sinovi dana. I naposljetku, u Evanđelju, u prisposobi o talentima, imamo prigodu vidjeti i model odgovornoga, to jest neodgovornoga upravljanja talentima. Sluge koji su sukladno volji gospodarevoj upravljali talentima, dobili su nagradu, a sluga koji je radio po svome, bio je osuđen i kažnjen.

Povjerenje Božje

Kako čitamo iz prisposobe, najprije valja istaknuti povjerenje koje Bog ima u nas ljude, jer ovaj gospodar, predstavlja lik samoga Boga. Kada kažemo povjerenje, onda se korijenski misli na činjenicu da je čovjeku i svim ljudima, svojim slugama, povjerio svoj imetak jer je imao u njih povjerenje: „Čovjek, polazeći na put, dozva slugu i dade im svoj imetak. Jednomu dade pet talenata, drugomu dva, a trećemu jedan – svakome po njegovoj sposobnosti.“ Polazeći od činjenice da u ovom Isusovom pripovijedanju ovaj čovjek predstavlja lik Boga, možemo reći da se ovo davanje talenata odnosi na stvaranje čovjeka. Kada je Bog stvarao čovjeka, stvorio ga je s povjerenjem, to jest mogućnošću da uveća onaj početni dar – kapital. Čovjek nije nastao sam od sebe niti je sam sebi dao darove i sposobnosti, pa niti one na naravnoj razini. Bog ga stvara kao biće sposobno za povjerenje, sposobno da mu povjeri svoje darove, počevši od onih naravnih, pa sve do

onih koji nisu na prvi pogled vidljivi, ali su u njemu prisutni od samoga početka. U tome je čovjek drukčiji od drugih bića, jer njih Bog ne stvara s tim povjerenjem – s tim povjerenim darovima. Sukladno tome, od drugih bića nema niti neka očekivanja, jer ona su samo ono što se pogledom vidi na biološkoj razini. U njih se ne može položiti povjerenje niti tražiti odgovornost za njihova djela i ponašanje. Ali s druge pak strane, čovjek je biće povjerenja te može primiti zadaću i na njemu treba odgovoriti odgovorno.

Upravo povjerenje koje mu Bog iskazuje veliki je talent kojim je obdaren. Jer čovjek nije samo čovjek, već je u njega utisnuta i dimenzija više, a to je povjerenje Božje. Čovjeku je povjerenje da prihvati Božji dar, naum i plan te da ga na zemlji ostvaruje sukladno Božjoj namisli. Tu vidimo da ga je Bog stvorio za sebe, za vječni život i za spasenje, a ne samo za zemaljski život koji završava smrću i raspadanjem u prah. Jer ga stvara s ljubavlju i jer ga njome obdaruje, čovjek ne može biti drukčije stvoren, već kao biće povjerenja u koje je utkana dobrotu i mudrost Stvoriteljeva. Stoga u ovoj prisposobi Isus ne priča o talentima kao nekim zemaljskim vještinama, već o sposobnosti čovjeka da bude više od zemaljskoga bića time što će slijediti plan svoga Stvoritelja da se uzdigne iznad zemaljskih težnja i da živi za vječnost. Drugim riječima rečeno, čovjek je stvoren da bi od slugu postao dijete Božje, a na njemu je da tu mogućnost prihvati kao najvažniju činjenicu svoga života i da se oko nje potruđi. Upravo tu je bila zabluda onoga slugu koji nije zna što s talentom, pa ga zakopava u zemlju, jer ne zna živjeti za vječna i uzvišena dobra. On se odlučio biti samo čovjek zaboravljajući na darove koje je primio, to jest opredijelio se živjeti za zemaljska dobra, ali je završio da je zakopao talent, to jest sebe samoga, u zemlju, što je bio znak njegove prizemljenosti i podzemljarskih shvaćanja života.

Willem de Poorter, *Prispodoba o talentima*, XVII. st.

Otkopati talente

Ako odnos prema talentima predstavlja odnos prema životu vječnome i spasenje, onda, na žalost, današnji čovjek u dobroj mjeri slični ovom posljednjem sluzi koji zakopava svoj talent. Čak i mnogi kršćani žive nesvjesni svoga poziva na vječnost i činjenice da su pozvani biti djeca Božja, a ne samo neka stvorenja nastala evolucijom iz nižih živih bića koja trajno ostaju to što jesu. Osim toga, nemamo pravo, poput trećega sluga, praviti se da znamo što bismo trebali činiti i kako živjeti. Jer, uostalom, i on je imao dostatan uvid u osobnost i volju svoga gospodara. Stoga i mi danas, premda se pravimo da ne znamo što bismo točno trebali činiti, ipak nismo u tami neznanja pred vječnim Božjim naumom. Vrlo dobro slutimo da nas je stvorio s povjerenjem – obdarene svijješću i težnjom za životom vječnim te savješću po kojoj možemo ispravno postupiti na putu svoga traženja. Stoga oni koji žive samo za zemaljsko, zaboravljajući vječnost, nemaju isprike pred Bogom te će jednom polagati račun za upravljanje svojim životom. Zato nas Isus ovom prispodobom

poziva da preispitamo svoj stav prema vječnosti. Neće nam pomoći ako ovo krucijalno pitanje budemo gurali pod tepih, jer je ono toliko životno važno da nas nikakav izgovor ne može ispričati od odgovornosti za tako važnu životnu stvar.

Ova Isusova prispodoba je stoga poziv da otkopamo onaj dio sebe koji smo zakopali, jer nemamo pravo zakopavati osjećaj za vječnost koju nam je Bog utisnuo u život. Štoviše, nemamo pravo biti samo ljudi koji žive zemaljskim životom, ako smo stvoreni za nebeski. I nije nam dostatno Gospodinu uzvratiti samo darovima naravi i biologije, kada nas on poziva da dušu uzdignemo prema nadnaravi i nebu. Rođeni smo s talentom – potencijalom za milosni život i to nemamo pravo zakopati. Ako nas je stvorio s potencijalom da budemo njegova djeca, neće nam biti utješno ako se pred njim pojavimo kao potomci majmuna. Zato se dajmo na posao, otkapajmo sami sebe iz zemnoga gliba i živimo punim plućima kao njegova djeca koja će jednom primiti nagradu za vjerno upravljanje talentom svoga života.

Ivan Bodrožić

Isus Krist – Kralj svega stvorenja

26. studenoga 2023.

ULAZNA PJESMA

Dostojan je zaklani Jaganjac
primiti moć i bogatstvo i
mudrost i snagu i čast:
Njemu slava i vlast
u vijeke vjekova.
(Otk 5,12; 1,6)

ZBORNA MOLITVA

Svemogući vječni Bože,
svome ljubljenom Sinu
dao si svu vlast na nebu
i na zemlji i postavio ga
glavarom cijelom svijetu.
Molimo, oslobodi sva
stvorenja iz ropstva zla
da tebi jedinome služe
i tebe bez kraja slave.
Po Gospodinu.

DAROVNA MOLITVA

Gospodine, prinosimo ti
žrtvu kojom je Krist ljude
pomirio s tobom. Molimo te,
nek tvoj Sin dade narodima
dobra jedinstva i mira.
Koji živi.

PRIČESNA PJESMA

Stoluje Gospodin – Kralj
dovijeka. Gospodin narod
svoj mirom blagoslivlje.
(Ps 29, 10-11)

POPRIČESNA MOLITVA

Gospodine, pozvao si nas
da služimo Kristu, Kralju
svega svijeta. Okrijepi nas
ovom hranom, koja daje
besmrtnost, da budemo
dionici njegova kraljevanja
i vječnog života.
Po Kristu.

Prvo čitanje Ez 34,11-12.15-17

Čitanje Knjige proroka Ezekielia

»Ovo govori Gospodin Bog: 'Evo me, sam ću potražiti ovce svoje i sam ću ih pasti! Kao što se pastir brine za ovce svoje kad se nađe uza stado raspršeno, i ja ću se pobrinuti za svoje ovce i skupiti ih iz svih mjesta u koja se raspršiše u dan oblaka i mraka. Sam ću pasti ovce svoje i sam ću im dati počinka' – govori Gospodin Bog. 'Potražiti ću izgublenu, dovesti natrag zalutalu, povit ću ranjenu i okrijepiti nemoćnu, bdjeti nad pretilom i jakom – past ću ih pravedno.' A vama, ovce moje, ovako govori Gospodin Bog: 'Evo me da sudim između ovce i ovce, između ovnova i jaraca!'«

Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam Ps 23,1-3.5-6

Pripjev: Gospodin je pastir moj: ni u čem ja ne oskudijevam.

Gospodin je pastir moj:
ni u čem ja ne oskudijevam;
na poljanama zelenim
on mi daje odmora.

Na vrutke me tihane vodi
i krijepi dušu moju.
Stazama pravim on me upravlja
radi imena svojega.

Trpezu preda mnom prostireš
na oči dušmanima mojim.
Uljem mi glavu mažeš,
čaša se moja prelijeva.

Dobrota i milost pratit će mene
sve dane života moga.
U Gospodnjem ću domu prebivati
kroz dane mnoge.

Drugo čitanje 1Kor 15,20-26.28

Čitanje Prve poslanice svetoga Pavla apostola Korinćanima

Braćo! Krist uskrsnu od mrtvih, prvina usnulih! Doista po čovjeku smrt, po čovjeku i uskrsnuće od mrtvih! Jer kao što u Adamu svi umiru, tako će i u Kristu svi biti oživiljeni. Ali svatko u svom redu: prvina Krist, a zatim koji su Kristovi, o njegovu Dolasku; potom – svršetak, kad preda kraljevstvo Bogu i Ocu, pošto obeskrjepi svako vrhovništvo, svaku vlast i silu. Doista, on treba da kraljuje dok ne podloži sve neprijatelje pod noge svoje. Kao posljednji neprijatelj bit će obeskrjepljena smrt. I kad mu sve bude podloženo, tada će se i on sam, Sin, podložiti Onomu koji je njemu sve podložio, da Bog bude sve u svemu.

Riječ Gospodnja.

Frans Francken,
Bolesna i utamničena pohoditi (tjelesno djelo milosrđa), 1620.

MOLITVA VJERNIKA

Braćo i sestre, vječni Otac nas je u svojoj neizmjerne ljubavi, žrtvom svoga Sina oslobodio ropstva grijeha i vratio na put svetosti, stoga mu se zahvalna srca utecimo:

1. Na veličanstveno si prijestolje postavio svoga Sina da kraljuje nad cijelim svemirom. Daj da mu se svi narodi svijeta klanjanju te ga priznaju i slave kao svoga Kralja, molimo te.
2. Brineš o nama vjernima da se ne raspršimo u neznanju. Učini sve svećenike vjernim pastirima koji će okupljati tvoje stado u jednu svetu Crkvu, molimo te.
3. Ljubav prema Kristu iskazuje se ljubavlju prema bližnjima. Učini nas milosrdnima i darežljivima prema svima koji su u potrebi, molimo te.
4. Nemar i zatvaranje u svijet vlastite ugone vodi nas u propast. Daj da ne zatvaramo oči pred potrebitima, a time i vrata koja nas vode u život, molimo te.
5. Ljubeći svoje bližnje i služeći im, naši su pokojni ispunili dane svojih ovozemaljskih života. Uvedi ih u nebesko kraljevstvo da se mogu vječno klanjati tvome Sinu, molimo te.

Oče vječni, zahvaljujemo ti za dar tvoga Sina po kojem nas oslobađaš svakoga tereta grijeha i tame smrti. Upravljaj naše korake stazom vječnosti te nas u svoje vrijeme po smrti uvedi u svoj nebeski dom.

Po Kristu, Gospodinu našem. Amen.

Pjesma prije Evandelja Mk 11, 9-10

Blagoslovljen Onaj koji dolazi u ime Gospodnje:
Blagoslovljeno kraljevstvo oca našega Davida koje dolazi.

Evandelje Mt 25, 31-46

Čitanje svetog Evandelja po Mateju

U ono vrijeme reče Isus svojim učenicima: »Kad Sin Čovječji dođe u slavi i svi anđeli njegovi s njime, sjest će na prijestolje slave svoje. I sabrat će se pred njim svi narodi, a on će ih jedne od drugih razlučiti kao što pastir razlučuje ovce od jaraca. Postavit će ovce sebi zdesna, a jarce slijeva. Tada će kralj reći onima sebi zdesna: 'Dođite, blagoslovljeni Oca mojega! Primite u baštinu Kraljevstvo pripravljeno za vas od postanka svijeta! Jer ogladnjih i dadoste mi jesti; ožednjih i napojiste me; stranac bijah i primiste me; gol i zaogrnuoste me; oboljeh i pohodiste me; u tamnici bijah i dođoste k meni.'

Tada će mu pravednici odgovoriti: 'Gospodine, kada te to vidjesmo gladna i nahranismo te; ili žedna i napojismo te? Kada te vidjesmo kao stranca i primismo; ili gola i zaogrnuoste te? Kada te vidjesmo bolesna ili u tamnici i dođosmo k tebi?' A kralj će im odgovoriti: 'Zaista, kažem vam, što god učiniste jednomu od ove moje najmanje braće, meni učiniste!' Zatim će reći i onima slijeva: 'Odlazite od mene, prokleti, u oganj vječni, pripremljen đavlu i anđelima njegovim! Jer ogladnjih i ne dadoste mi jesti; ožednjih i ne dadoste mi piti; stranac bijah i ne primiste me; gol i ne zaogrnuoste me; bolestan i u tamnici i ne pohodiste me!' Tada će mu i oni odgovoriti: 'Gospodine, a kada te to vidjesmo gladna, ili žedna, ili stranca, ili gola, ili bolesna, ili u tamnici, i ne poslužismo te?'

Tada će im on odgovoriti: 'Zaista, kažem vam, što god ne učiniste jednomu od ovih najmanjih, ni meni ne učiniste.' I otići će ovi u muku vječnu, a pravednici u život vječni.«

Riječ Gospodnja.

PRIJEDLOZI ZA PJEVANJE

Ulazna:	75.5	Dostojan je zaklani Jaganjac
ili	1.1 i 3	Svi kliknimo Kristu
Otpjevni psalam:	94	Gospod je pastir moj
Prinosna:	183.1, 5 i 6	Ti, Kriste, kralj si vjekova
Pričesna:	273.1 - 4, 8 i 10	Ja sam s vama
	222	Gospodin kraljuje
Završna:	845	Krist Kralj vlada
ili	180	Isuse Kralju

Stvarnost Kristova Kraljevstva u našem životu

Na posljednju nedjelju u »vremenu kroz godinu« slavimo svetkovinu Isusa Krista Kralja svega stvorenja. Osnovana je odlukom pape Pija XI. 1925. godine prigodom 1600. obljetnice sabora u Niceji i slavljena na posljednju nedjelju u listopadu ističući vrhovni autoritet Krista nad ljudima i institucijama pred razvojem laicizma u modernome društvu. Liturgijskom obnovom blagdan je reinterpretiran u duhovnom i eshatološkom smislu, poprima novi naziv i stavlja se na posljednju nedjelju u liturgijskoj godini. Tema današnjega blagdana nalazi se i u drugim slavljima liturgijske godine, budući da je svaka nedjelja dan Gospodnji i proglašava Kristovo gospodstvo. Posljednja nedjelja u liturgijskoj godini slavi tako kao vrhunac ono što je temelj svakoga nedjeljnog slavlja. Stoga i današnja misna čitanja ističu odnos vjernika s Isusom Kristom koji daje smisao povijesti i svijetu.

Liturgijska godina završava s temeljnim naglaskom na Krista kao središnjega mjesta u povijesti i životu čovjeka kao i njegova gospodstva nad svemirom. Svetkovina Isusa Krista Kralja svega stvorenja ne nastoji Kristu iskazati počasni naslov ili titulu, nego ga prepoznati kao središte ljudske povijesti i predstaviti ključ za njezino razumijevanje. Smisao povijesti svijeta i čovjekova života razumije se jedino u odnosu s Isusom Kristom, a zatim odnos s Isusom Kristom ima presudnu ulogu u shvaćanju važnosti kršćanske ljubavi i građenja zajedništva s drugima. Ovu dvostruku temu predstavljaju nam današnja biblijska čitanja.

Prvo čitanje sadrži objavu nade koju prorok Ezekiel šalje izraelskom narodu u teškom trenutku njegove povijesti. Zbog nesposobnosti izraelskih političkih i vjerskih čelnika da budu autentični vođe u službi naroda, sam Bog obećava da će se brinuti za svoj narod. Gospodin će potražiti svoje stado, pasti ga i brinuti se za njega u nadi da će se

odazvati njegovu pozivu. Već nam starozavjetni odlomak donosi sliku Božje beskrajne nježnosti koja je odraz njegove neizmjerne vlasti i svemoći. Ezekielovo proročanstvo nalazi potpuno ispunjenje u Kristu.

Božja moć i vlast ne iskazuje se u biblijskoj tradiciji samo slikom kralja, već i slikom pastira. Uz prvo čitanje i današnji psalam (*Ps 23*) s pripjevom »Gospodin je pastir moj, ni u čem ja ne oskudijevam« govori o Bogu kao o dobrom pastiru koji hrani svoj narod, daje mu odmora na travnatim pašnjacima i vodi ga na mirne vode. U osobi Isusa Krista Bog koji je bio pastir i čuvar svoga naroda susreo je ljude kao čovjek, s ljudskim licem, ljubavlju i dobrotom koja nadilazi svaki razum i ljudsku logiku. Psalam izražava veliko pouzdanje u Gospodina koji prosvjetljuje, tješi i vodi vjernike na životnim stazama.

Odlomak iz poslanice Korinćanima u današnjem drugom čitanju promatra povijest kao proces kroz koji svijet mora biti podvrgnut Isusovom otkupiteljskom vrhovništvu. Božji je plan čovjek oslobođen ropstva grijeha te vraćen punini istine i ljubavi po otajstvu Kristove smrti i uskrsnuća. A kad sve bude podloženo Kristu, kako naglašava sv. Pavao, »tada će se i on sam, Sin, podložiti Onomu koji je njemu sve podložio, da Bog bude sve u svemu«. Ključ je Kristove vlasti dakle služenje Ocu i vršenje njegove volje kroz darivanje vlastitoga života kako bi po njegovu uskrsnuću svaki čovjek mogao zadobiti dar vječnoga života. Time svatko ima prilike postati dionik nebeskoga Kraljevstva po daru Kristove poniznosti.

Evandelist Matej predstavlja u današnjem evanđelju Krista kao Gospodina koji dolazi u svojoj slavi suditi svijet. Ovaj evanđeoski odlomak jedan je najpoznatijih i najslikovitijih biblijskih opisa budućega života. Može se promatrati i kao sažetak gotovo cijeloga evanđelja. Kriterij kojim će Krist suditi svim narodima bit će ljubav, služenje, pomaganje onima koji su u bijedi, siromaštvu, patnji, bolesti ili nepravdi. Krist

Michiel Sweerts, *Putnika primiti (tjelesno djelo milosrđa)*, 1646. – 1649.

donosi ispunjenje starozavjetnog proroštva iz prvog čitanja u kojem Bog obećava trud i brigu za svoj narod. Krist kao pastir i Krist kao kralj svojim primjerom služenja i ljubavi pokazuje svakom vjerniku put kojim mora proći u izgradnji vlastite kršćanske autentičnosti. Isus navodi da je u svakoj od situacija navedenih u evanđeoskom ulomku on bio prisutan pa je svaka gesta učinjena u korist najmanjemu od braće zapravo bila usmjerena prema njemu.

Takav stil život i vrijednosti u kojima se vjernik prepoznaje nije obveza, već odgovara nečem puno dubljem što već postoji u čovjekovu srcu. Postaje ključ koji može otvoriti sva vrata ili biti jednostavan odgovor na važna životna pitanja. Ako se u tom duhu čita ovaj evanđeoski odlomak, jedini kriterij Božjega suda, a posljedično i spasenja ili osude, jest vjernikov konkretan odgovor braći i sestrama u potrebi. Kristove riječi upozoravaju da vjernik nikada ne smije biti usmjeren samo na sebe, svoje potrebe ili vlastite životne ciljeve, već da nastoji Božji dar

ljubavi živjeti i oplemenjivati u zajedništvu s drugima. Liječenje rana svijeta, otklanjanje bijede i nepravde jest sastavni dio našeg kršćanskog života, ali može se služiti braći i sestrama samo onoliko koliko se oslobađa sebe i druge od ropstva grijehu nasljedujući Krista. Tek tada će Kristovo kraljevstvo moći postati stvarnost u vjernikovu životu.

Tko god je ljubio svoju braću i sestre, zapravo je ljubio Krista. Stoga priznati Krista kao Kralja svega stvorenja znači nasljedovati njegov poziv i njegovu poniznost, susresti ga u svakome bratu i sestri te se posvetiti izgradnji boljega svijeta u konkretnoj životnoj stvarnosti. Ljubav izgrađuje i proširuje granice Kristova kraljevstva, koje nije ni zemljopisna ni prostorna ni vremenska stvarnost, nego je vrhovništvo njegove ljubavi koja je već ugrađena u srce svakoga čovjeka u ovozemaljskim prolaznostima, ali koja će se ostvariti u punini na kraju svijeta i povijesti kada će Bog biti sve u svemu.

Milan Dančuo

Svjetlost vječna

(za mješoviti zbor)

M. Martinjak

S.
A.

mf Svjet-*f*lost vje-čna svjet-li - la im Go-spo-di - ne, svjet-li - la im Go-spo-di - ne,

T.
B.

mf s tvo-jim sve - ti - ma u vije - ke jer ti si mi - lo - sr - dan, jer ti si mi - lo - sr - dan. *mf*

SOLIST

Po - koj vječ - ni da - ruj im, Go - spo - di - ne, i svjet - lost vječ - na svjet - li - la nji - ma.

mf Svjet-*f*lost vje-čna svjet-li - la im Go-spo-di - ne, svjet-li - la im Go-spo-di - ne,

T.
B.

mf s tvo-jim sve - ti - ma u vije - ke jer ti si mi - lo - sr - dan, jer ti si mi - lo - sr - dan. *mf*

INFORMACIJE I NARUDŽBE:

HRVATSKI INSTITUT ZA LITURGIJSKI PASTORAL
Ksaverska cesta 12a, 10000 Zagreb • tel.: +385 (0)1 5635 050
e-mail: pretplata@hilp.hr • www.hilp.hr

**USKORO
U PRODAJI**

LITURGIJSKI KALENDAR

U Liturgijskom kalendaru za svaki tjedan kroz godinu predviđene su po dvije stranice s naznakom liturgijskih čitanja za svaki dan te citatom iz evanđelja dana. Na kraju kalendara nalazi se Mjesečni preglednik za 2024. godinu. Kalendar ima 152 stranice, otisnut je dvobojno i uvezan u integralni uvez, što mu omogućava potrebnu savitljivost i otpornost na habanje. Na količinu od deset i više primjeraka odobravamo 10% popusta. Troškovi poštarine nisu uračunati u cijenu kalendara.

Narudžbe na: narudzbe@hilp.hr
ili pozivom na broj +385 (0)1 5635 050.

CIJENA
4,40 €
33,15 KN

živo vrelo

List izlazi 13 puta godišnje. Cijena pojedinog primjerka: 2 €. Inozemstvo: 4,23 €; 7,08 USD; 7,08 CAD; 8,46 AUD

Godišnja pretplata: 26 €. Inozemstvo: 55 €; 92 USD; 92 CAD; 110 AUD • BiH, SRB, MNE: 40 €

Za pretplatnike s deset i više primjeraka odobravamo popust od 10%.

Uplate za Hrvatsku: Privredna banka Zagreb, d.d. – IBAN: HR8823400091110174994

model plaćanja: 02 – poziv na broj: upisati pretplatnički broj

Uplate za inozemstvo: Privredna banka Zagreb, d.d. – IBAN: HR8823400091110174994 – SWIFT: PBZGHR2X

Sva prava pridržana. Nijedan se dio liturgijsko-pastoralnog lista Živo vrelo ne smije umnožavati, fotokopirati, reproducirati ni prenositi u bilo kakvu obliku (elektronski, mehanički i sl.) bez prethodne pisane suglasnosti glavnog i odgovornog urednika.

HRVATSKI INSTITUT ZA LITURGIJSKI PASTORAL
pri Hrvatskoj biskupskoj konferenciji